

הכתב והקבלה

בראשית א

(א) בראשית הכ"ח הוא צ' הזנני כמו ציוס, כי הזנן עלמנו נכרא ומורה על עת הצריאה שהיתה צמלק הראשון וזמן הנכרא, ומה שאמר ראשית ולא ראשון, וגם מה שאינו כמשפטו להיות דבוק, כמו צראשית מונלכת יהויקים, כי יש הבדל בין לשון ראשית לראשון, ראשון נוסל בצמינת זולת השני לו, אבל יזייר כי עדיין נמלא זולתו הקודם לו, ד"מ א' צ' ג', צ' הוא ראשון לג' בערך הג' אבל לא בערך הא', אונס ראשית הונח להורות על ראשית ההלטי אשר לא יזייר דבר נמלא קודם לו, לכן הוא צא צמאמר דבוק, ראשית מונלכת יהויקים, כי שם לא יתכן נלת ראשית לצדה הנופלת על ראשית ההלטי, לכן הוא מנורף אל מונלכת יהויקים, כי בערך הנושך מונלכתו הוא ראשית לו, אונס צמחלת עמס הצריאה לא יתכן לצא מנורף ונערק והכרמי להיות ראשית לצדו, כי לו משפט הצבורה הקודם לכל הנמלאים בלתי מנורף אל זולתו, ולהוליא מנעת המנייס האוונריס שהיו צ' מונריס קדמונים חליה (הגר"ח). ברא עיקר שרשו לרש"ס שתי אותיות צר, וענינו צריה, כי הצריאה היא צריה ממשצית לצרור דבר אחד מנסו האפשר כולו כדי להמליאו לפועל, עד"מ היולר יש ספוק צידו לעשות כלים ומכלים שונים, והוא ממשצ ציה כלי יעשה, ואם גומר צדעתו לעשות קערה, יפול על גמר הממשצתה ההיא לשון צריאה (שאפפען) ולומר שצרא קערה דהיינו שציר ממשצת הקערה משאר הממשצות על הכלים שאפשר לו לעשות, אונס לא שייך לומר לשון צריאה כ"א צפעולת הצורה ית' לא צאדם, כי ממשצתו איננה פועלת כלום, אבל ממשצתו ית' צעשיית דצריס הוא מליאותו וגמרו, ומה שנאמר אלנו ית' גם לשון עשיי ויזירה, הוא צמינת הנכרא לפי שני העניינים שצו, כי צמינת שצבר צממשצתו ית' משארי האפשריים יפול צו לשון צריאה וצמינת מליאותו צפועל יפול צו לשון עשיי וצמינת תארו ולורתו יפול צו לשון יזירה, אבל צמינת הצורא אין שם מדרגות צעשייתו, כי כל מה שהיא צורא הוא מיד גם כן נעשה ונולר צקונתו ולציונו: וכן ויד צרא (יחזקאל כ"ח) לרש"י ורד"ק הוא מן צרו לכס איש, וכ"א צספר הצהיה, משך ללא הוי ציה עשיי אלא הבדלה והפסחה קרא ציה צריאה, עמ"ר צקרא צואס צריאה יצרא ה', ואמר הגר"ח המפרשים אשר יאונרו שהוראת צרא דבר מנודם יש מאין, מה יענו על ויצרא ה' את התנינים, וכן ויצרא ה' את האדם בללמו, אונס הנראה כי לשון צריאה נאמר על עמס הדבר ואפילו יש מיש, ולשון יזירה על ליר הדבר, כגון האצרים צאדם כמותו ואיכותו צגודל מדתו, ולשון עשי' על תקון הדבר צשלימותו אף דצריס שמוץ לגופו, כמו ויעש להם כתנות, עשה לי את החיל, עשה את כל הכבוד וכיוצא, כי תוארי הנמלאים נחלקים על שלשה אלה והוא: העלם, המקרה הדבוק, והמקרה שאינו דבוק, ד"מ כלי עץ, העץ הוא העלם, תואר השולחן צמנות הוא המקרה, כי לכל אשר ימשוך הפועל יטו אם להיותו קערוני או מרובע בלעותיו, וזה המקרה דבוק הוא אל העץ ולא יתפ. ד מננו, אונס תקונו ואופן יפיו הוא מקרה שאינו דבוק, כמו משיחת השער והוד גונו, חס אינו רק נמלא חליו ונפעל חללה, שלשה אלה תנאי הנמלאים נקצו צמנות צריאה יזירה עשי', נלת צריאה הונחה להורות על חדוש העלם אשר אין צמס הנצדריס למדשו, כגון הדוים הלומח וכל מיני מנכיות, יזירה הונחה על לורת הדבר צמנות והוא צמקרה הדבוק, עשי' הונחה על תקון עשייתו והוא מקרה שאינו דבוק, ואלל צריאת האדם נאמרו שלשתי, ויצרא א' את האדם בללמו, ויגר ה' א' את האדם, נעשה

השמיים, ולזה אמרו תולדות השמיים, והא לך לשון רבותי צומדת, כ"י שאל את ר"ע וא"ל צעזל
 ששמש את נחום איש גם זו, הדין את דכתיב הכא מה הוא, א"ל את נאמר בראשית ברא אלהים
 השמיים והארץ, היינו אומרים שמים אלוהות הן, א"ל כי לא דבר ריק הוא ואם ריק הוא מכא, למה
 שאין אחם יודעים לדרוש, אלא את השמיים לרבות תמה לבנה ומולות, ואת הארץ לרבות אילנות
 דשמים ג"ע. ע"כ, הנה ר"ע הראה לו שאינו מיותר, ומה השיב לו ר"י? אמנם בלשון למה שאין
 אחם יודעים לדרוש ר"ל לפי הפשט אינו מיותר כי הוא הכרחי, אבל לפי הצנחו השגיה שהוא
 מלמד, אין אחם יודעים לדרוש, כי הדש יוצן מלפון המשותף אל התיבה, ודש לרבות תמה
 וכו', וע"ז הדך אמרו רבותינו על ורצ יעבוד לעיר זכה וכו', מפני שלא נאמר את לעיר או צעיר
 לכן חלוי צמחיתו (הגרי"א), ע"מ"ס בראשית את ה"א מירא, השמים הוא לשון גובה ומעלה, וכן
 שמי שמים לשון גובה על כל גבוהים, וכן בלשון רבותינו שמי קורה, וכ"ה בלשון ערבי כמ"ס
 הראצעי, ולי"א שהוא לשון השתוממות, מן פנו אלי והשמו (איוצ כ"א) על יומו נשמו אמרו, וכן
 אשר שם שמות בראש (תהלים מ"ז), כי הוואה גדול גופים השמימיים גבהן חוקיתיהן ומלכותיהן
 ומעלותיהן פעולות שני המלכות הגדולים שישומו משטרם וניסו מעמדם עד עיווק הארץ מתחת,
 הגדה והמספר שהצנחו צעירים הנפלאים האלה הלא ישתומם ע"ז ותפלא עליהם (ערשטיינען
 ערענגענד) וכ"א צ"ר ספ"ד, שמים שהצרות משתוממות עליהן, ע"מ"ס דברים א' ערים גדולות
 וצלעות צמיים, הארץ האל"ף קמוה לא מפני שהוא כוף פסוק כי גם בתחלת הפסוק היא קמוה,
 והארץ היתה תהו וכן צבאר מקומות (והוא זכ כי היתה ראיה בצגול' כמו והאצן הזאת, האל"ף
 לך שלמה), אמנם הקמ"ץ יורה לכלול כל ד' יסודות עולם ומלואו עד גבל שני, וארץ בצגול' תורה
 על יסוד העפר והיא יצאה לבדה: ומה שבאה ה"א בתחלת תיבת שמים וארץ, הוא מקוב האמור
 על העמיד כי ה"א צאה בתחלת תיבה להורות על אחד מד' פנים, ה"א הוא הידוע, ה"ב הוא
 המפורסם והמוקבל, ה"ג הוא הגלגל, ה"ד הוא האמור למטה, וכן אמר ר"י השגי ויום השביעי,
 ולא אמר יום השמיני וחולתו, כי יום השביעי ויום השביעי נשנו ונאמרו עוד בפרט, כמו והיה
 ציום השביעי והכינו, ויהי ציום השביעי ילאו מן העם ללקוט, אל ילא איש מנוקומו ציום השביעי,
 אבל שאר ימי המעשה לא נשנו עוד בכל ספרי תנ"ך, לכן לא נכתב צום ה"א בתחלתו, וכן שמים
 וארץ נשנו ונאמרו פעמים שונות לכן נכתב ה"א בתחלתו (הגרי"א): (ב) היתה אינו כאן לעבר
 (וחזר) כמו היה גבור ליד, אבל הוראתו כמו יהי אור ויהי אור, שענינם העשות דבר מה שלא
 היה (וחזר), ענשטאלנד) וטעם והארץ היתה, צעת בראית עולם התחתון עד יסודותיו, נההו מנשה
 חמרים אלה, א' תהו, ב' צהו, ג' חשך, ד' רוח, ה' המים, (הגרי"א). תהו ובהו ענינם לרש"י הוא
 זה, הליידיים הצנאים כשרולים ללייר אחה לורה לרבות אחה צנין, עושים להם מתחלה על הלייר
 צעט בראל ועופרת העמקה ורשימה לדוגמה (אצרים, פלאן) מהלורה והצנין שרולים לעשות, והוא
 ע"ז האופן, בתחלה עושים קו החילון המקיף את שטח הלורה כולה אבל אין עושים קו גמור כ"א
 נקודות בצבוב, עד שכמעט אין הסבוב הזה מורגש בחוש רק במחשבה, הסבוב היולני הזה נקרא
 בלשון עברי תהו (אומרים) ע"ש שהוא אמור את גבול הלורה (מן תחלו להם הכ הבר), ובמניימת
 זה הסבוב דהיינו צשטת החיכוך עושים שוב נקודות נקודות לסימני גבולי החלקים ומחמקם וערכם
 זה לזה ועל השטח כולו, ואת הרשימה הפניימת תקרא בלשון עברי צהו, מלשון צו ונתון (דלם
 קאלקרייט) רענו חוכמית שלו (איינע אינונג) ואמר היתה תהו וצהו, פירוש שהיתה בתחלת היתה
 בצמינת הקו החילון המקיף זה ובצמינת החלקים החיכוכי" שצשטטה, תהו וצהו כלומר לורה גולמית
 היולנית שלא נשלמה עדיין, (אונפאללענדעטע פייגור) זה מוכיח עם רבותינו צמגינה תהו זה קו
 ידוק המקיף את כל העולם כולו, צהו אלו הצניים המפולמות שמהן יולאים מים, שהן כעין הגקודות
 שצשטת הלורה הגולמית שאין בהן ערך ומס עדיין, שהמים הם העיקר המעמידים והמקיימים לכל
 מה שצצא; והשאלו שתי תיבות אלה לכל מה שאין צו ממש או שנספדה לורתו, ולא נשאר ממש
 כ"א אחה רשם ומשגי לאמר עליו יתם תהו וצהו כי תהו וצהו, יעלה בתהו ויאצרו ודומיהם.
 תהו לרצ"ג התהו הוא השטח השפל מהמים והוא עיווק המים, ולרש"י תהו ענינו קצוץ רצוי המון
 מים (פליסקענדעם געוואקסער) והעד עינות ותהומות, תהומות יכסיומו, ומה שזאלנו ויוליים בתהומות
 כמדבר, צ"ת בתהומות ענינו תוך ואמלע כי זה אחת משימושי הביי"ת, לא שיהיה ענינו קרקע הים,
 ועיקר יסודו הם לשון המינה וההוניה, וממנו מים וכן ים (רו"ה). ורוח אלהים היא רוח הנושבת,
 ומתך אחת אל אלהים לפי שהיתה חזקה וכן מנהג הלשון כשירלה להגדיל הדבר סומך אותו לאלהים
 כמו עיר גדולה לאלהים, תחת אלהים, חרדת אלהים (כש"ס), ולשון מרמשת שענינו כדוד
 ותנועה יכריע קו, כי לשם רוח שהיא רוחנית (גייסט) תוספת לו הוי' או מנוחה כמו היתה עליו
 רוח אלהים, ותהי עליו רוח אלהים, ותנח עליהם הרוח, נחם רוח אליהו על אלישע ודומיהם (רל"ש).

נעשה אדם צלמונו, צריח לעומת נעמתו ללם אלהים; יורה על ליור ותואר אצרו, ועסי על אופן תקונו הנמשל אליו בשמירת צריחתו, כמו ועש ה' כחנות עור, וילבישם, לכן נאמר ויצר ה' את התנינים כי הם צמחית העלם, וכן תקנו קדמונינו צברתם הנהגין צורח פרי כי אינו צבם הנצדחי למדשו בעצור שהוא עלם פועל ה', וכן אמר יולל אור וצורח חסן, מפני שהעלם והמקרה יצטו צמחית דבר וני מהם יקום כמו שראינו צמוור המים אשר נולאו לו שתי חכונות שונות קרה ולמה, ולא ידענו איזה מהן עלם ואילו מקרה, אמנם כאשר יתפשרו המים אז הקרירות הולך ומגונו ורק הלמות לבדו קיים, ומהו נדע שהלמות עלם לו ולא הקרירות, וכן צמחי חכונות המתנגדות האור והחשך, כאשר חשך השומע צלמתו יעדד האור ונשאר החשך קיים. וכן צעלם היום כשיסוגר הבית והסלונות מנזח האור יגיע חשך ויתפשטו ככל ענות הבית ולא נודע אופן הגעתו, ומהו נדע כי הוא עלם הצריחה, אמנם האור דומה את החשך עד מקום שקרני גבוה ונגיעות וכאשר יעדד מקצילו אז נשאר קיים על ומתכונתו, לכן על מדות החשך נאמר צריחה, צורח חשך, בעצור שהוא חומר עלם שאין בו צלחם לדעת תוארו, ועל זכות האור הונחה מלת יורה כי גבול שם לו לדמות החשך כפי כח ומשלמו והספק גבוה, כמו נורת הכלי הוא צמנות כן נורתו הוא גבולו אשר לא יעבור. אלהים הדעות ומתחלפות מחד ציחור שם זה. (ה) לרש"י (פ) ויחור צני האלהים כל אלהים שצמקרא לשון אדנות וגדולה היא, ויהיה לפי דעתו אלהים היותר חשוב בגדולה ואדנות, וטעמו קרוב לשם הוי"ו צ"ה לפי הקרי. (ז) לרנצ"ם נקרא אלהים להיותו שופט על הכל, וזה יסכים לרש"י (שמות דב' ע"ג) כשאני דן את הצריות אני נקרא אלהים. (ג) לרצ"ב טעם אלהים כמו מלך (עיי'ן צפ"י ריש פ' בראשית), ולרצ"ו למה הצריכו למה הצריכו צברות השם ומלכות. (ד) לרש"י ספורנו מלת אלוה תורה על נשתי, ויאמר עליו אלהים לשון רבים להורות שהוא נורת כל הטרדות הנלחמות, ולהורות על מעלת נחמיותו אשר ומנוו נאלל נחמיות שאר הנצדלים נאמר שהוא אלהי אלהים (עיי'ן צפ"י ריש בראשית, ובפסוק צללם אלהי), ולפ"י טעמו קרוב לשם הוי"ו צ"ה לפי הכבוד. (ה) להטור וצ"י צריח ס"ה ה', טעם אלהים תקיף ואמין אשר לו היכולת צעליונים וצמחונות, כי אל לשון כח וחוק הוא, כמו ואת אילי הארץ לקח, והיא דעת רנצ"ן ש"י רש"י בראשית, אלהים, צעל הכחות כלם, כי המלה עיקרה אל שהוא כח, והיא מלה מורכבת אל הם, כאלו אל סמוך, והם ידמות לכל שאר הכחות כלומר כח הכחות כלם. (ו) לדעת המכסם צעל נוח שלום (נ"א פ"ד) יקרא אלהים כי הוא פועל צכוונה ורעון (מיני אצזיכט אודר פרייעם ווילענן) לא על ד' המיוצ. (ז) לדעת המצר (בצח"י מ"ד ס"י א') אלהים הוא תאר לנושל בצדד מן הדברים ולדיין. (ח) לרצ"ב נקרא אלהים מחד שישפיע ומנוו הנולדות וינהגו בהנהגה המתוקנת בחכלית, וכ"ד רש"י שהלכות צעם אלהים המשפיע ומנווילא כל הדברים צמח ונקרא צעם אל, ר"ל היכול החלטיי בהשפעתו, וכ"ד רצונו הגדול הגר"א צפ"י רש"י בראשית אלהים הוא מורה על כח המנהיג כל העולם ומלאה ומניע אל כל מעשיהם, ושם זה הוא מושאל אל כל מנהיג ומשגיח, כמו עד האלהים יצא דבר שניהם, וכן המלכיים, לכן תמלא אלל זה השם אלהי אלהים, מפני שכל ככז משפיע על כל העולם, והשפעותיהם מתחלפות בהשמות הככזים, האי משפיע המיים, הני עושר, הג' גזרה, די צנים, וכן כלם, והש"י הוא אחד צמדות, הוא המשפיע לכל ככז וככז כפי הכשר קבלתו, לכן נקרא אלהי אלהים, ונקרא אלהי אצותיו אלהי אצרהם יתק ויעקב, לפי שהיו ומשגמחים מאלו השגמה פרטית, וכן יפלו על פניהם ויאמרו ה' הוא האלהים, לפי שהיו מודים בצורח עולם אצל אמרו עזב ה' את הארץ ונעשה הכל ציד המחלות, וכשראו שנוי הטבע, נפלו על פניהם מפני הכלימה מדעתם המושגת, והודו שה' הוא האלהים המשגיח ופרטית ושומע בקול עזרה עכ"ד בקולר, והנה הבין צעם אלהים ענין ההנהגה וההשפעה, והבין עוד ענין ההשגמה. וצילקוטי ציחורו (על ומכרש"י ח"ג ד' קצ"ו) כי שני השמות אל אלהים אל על כמו הגדול המשפיע לכ"א די מתסכרו, ואלהים הוא ע"ש השגמה צמחונות צמעותיהם, ומי"ע חף צעת ה"ה משפיע אלא שהוא לפי המעשים דדן, ע"י דצרו הטוריים. ומצוואר דעתו ומה, כי עיקר והוראה הראשית צעם אלהים היא ההשגמה צמחונות, אמנם הוראה הששפעה עפ"י הדין הוא רק הוראה לדיית. והנה כל הדעות המוכרות צעם שם אלהים לא ציחור לנו טעם ציחורם לפי הוראת שרש המיצה עלונה, כ"א הרנצ"ן שאמר שהיא מלה מורכבת אל הם, לכן פ"י צעל הכחות כלם, ור"ל כי הכחות כלם הם מאלת העליון ית', ולכן נקראו אלהים אשר צו כח ואילנות כלומר מאל הם, וע"י טען הר"א ואמר, בהוראת שם אל קלרו דצרו, כי אין ענינו בצלד תקיף וחזק, אלא שהוא ג"כ צעלם וראשונה משפיע, וצמה שכתב שאלהים ענינו מאל הם, הוא דבר שאין צו ממש, כי לכל דצרו היה ראוי שיהיה הו"ם צמחלת אלהים, להודיע שכתב הוא מאלו, ועוד שלדעתו לא יהיה ענין ליו"ו. שצין ה"ה והו"ם, והיה ראוי שיהיה שם אלהים צלא יו"ו, יעורש מי"ש הוא, ששם אלהים הוא חצור שם אל עם ח"י שם המפורש שהוא

(ג) די אור אף שלא היו המאורות צרקע השמים כ"א ציום הרציעי יתכן צריאה על האור גם צשלשת ימים הראשונים, כי מהות האור הוא עלם כצדא דך ספוגי וצשמי דק מחד קל התנועה, והוא מלא כל האויר עד למעלה מן הרום, וכשוילד צו תנועת הרעדה ע"י השמש והכוכבים או על ידי אש חלמי, יתעורר אור הזה ויוכה את חלמי וקרנתיו צזה יחיר את כל הנופים המנוחים צמקום-צקרנותיו ומגיעים צלי מןך מצדלי, ולזו יקרא אור צפועל, וצהעדר התנועה הייא יסאר אור צכח, כ"כ המעששים, וכ"ה צמכרעצ" דר"ז אשתכח אור מההוא חא דההוא אור וחיאו אור דאשתאר מאויר, וצרע"י (פנתם דרמ"ה) אהעטף צאור ואהעציד אור והאי חיאו יאי אור, וצחקונא ממשאה דר"ו כד אסיק יו"ד מאויר אהגליא אור דלא חיאו ויאמר א' יאי אור, וכצד אמרו צהאשם הוא אור דך שחלקיו מקורצים וממני רצוי חלקי האויר שיש צו הוא עולה צמהירות לעולה ויתפדרו חלקיו מיד כשיתור ומנו כח המנצרו, ולפי"ז יש לצס אור הרחא מלומית ומוכפלת (דאשפעלדיימוג) הא' על פעולת הארתו, והצ' על מקום שבינאו ותחומו מוך האויר כי אומיות אויר ואור דומות ממש, ואפשר שאין לקרות מלת אור צפת"ח ול"י: אצל האל"ף מלומה והר"ו והר"ד שחסרו נעלמים צקריאה כמלת אור; וצצ"ב כ"ה א' מאי ארדיה אור יא, ולזה נקרא הגשם והמטר צסם אור (יש"ך עין אורו חיוב ל"ו) כי תמלת המהות הענן וסופו להיות הגשם אינו כ"א על ידי האויר כמ"ש הטבעים, כי עליית האידים והקטורים מכל אשר ע"פ האדמה שהם המה להיות הענן אינו כ"א ע"י התרחקות חלקי האויר אשר צהם ועי"ז הם נעשים קלים יותר מאויר הפיזיני התחתון לכן הוא דומה אוחם לכוז קלותם עד אשר יצביחו עוף ולהשא למעלה עד אור חקר העליון והוא הוא אשר יקרא אוחם ומורידם למטה והיא גשם על הארץ, ולהיות האויר יסוד עיקרי וצזה הכרסית להיות הגשם לכן נקרא על שמו צסם אור, וקרוב לווד ג"כ כי מני ירקות הנקראים צסם אור (ללקט אורות מ"צ ד) הם הנקראים כהנין ופטריות הגלמי מן האויר (כצברכות ד"מ ע"צ) ולזה כל נקב ותלל העששה צהדומה נקרא אור (צאורי כצדוהו ה' ישעיה כ"ד) כי צתפישת הסמוס יתרחצ ומקום לצכות האויר, וצחנת ותדע צצבעדר חום השמש צלילה, ע"י הקר צצו חלקי האויר ומלומי מחד עד שנעשים כצדים, והיא צצה לצכנת הטל צצוקר צקיף, ולכפור הדק הנקש ע"פ האדמה צחורף, ולערפל וצערות עשן הנראה לעין צכל יום טרם חום השמש עד צמתשיכים קת מאור היום ויאגם למראית עין, הנה להיות האויר מורגש וממשי לעת ששכת הלילה לכן יתואר הספך צסם אור (ולילה אור צעדני מהלים קל"ו לרש"י ולתרגום). ועי אהלות פי"ג משנה צ' תלון שהוא לאור והיינו למאור ע"ש צר"ש, ולפי"ז תרגום: יאי אור (עם ענטשעטעהע איינע ליכטאויפטאנגענדע לופט) כלומר אור צצחוכניותו אור: ולא אמר יהיה אור צה"א צבוקף, כי יש הצל גדול צין זה לזה כמ"ש דרש"ל, מלת יהיה תהיה צה"א נאמרה צענין החלטת מה צצעתיד להיות, לא על המסך והרלון צלצה, ומלות יהי מהי צלא ה"א הורחתן על המסך והרלון צשיהי צצבר, לא על התמלת היותו עתיד להיות, כמו אמה תהיה על ציתי הוא עתיד מוחלט, יהי ה' א' עננו הוא צקשה ולא יורה רק על חפץ המדבר, וכן יהי אור, יהי רקיע וצצריהם אין ענינם שכן יהיה אלא לצון לוי, וענינם שכן הוא לצון האל צשיהי ואף על פי שרלנו לא יסוד ריקם מ"ע הורחת המלה היא על הרלון לא להודיע מה צעתיד להיות והוא א"כ לוי לכמת, והמדקקים לא זכרוהו צספריהם, ואין זה צצשרם היה לצדו כי גם צכל אשר השדרים שהם נפי למ"ד ה"א יצא העתיד צצני פנים אחד מלא ה"א ואחד צלא ה"א, כמו יעשה יעש, יראה ירא, יעלה יעל, יגלה יגל, תפנה תפן, יחרה יחר, יכלה יכל, ילם ילף, הרפה הרף, תשמה תשמ, תעשה תעש, יטס יטט, תענה תען, צכל אלה וצצריהם לצון הראשון אשר הוא מלא ה"א הוא עתיד ממש, אצל הלשון השני הספר ה"א אינו אלא ליווי או לצון צקשה, יעש ה' עמכם חסד, ירא ה' וירדו, והעבר יעל עם אחיה, יגל יצול ציתה אל תפן אל חון, ולא יחר אפך, יכל צצרו מרוחי, אל תע ימין וצשאל, אל ישו אל דרכי לצך, ועל חשע צצחיותיה, אל תען ככיל כחולתו, כל אלה אינם עתיד מוחלט רק לצון לוי, ולא יורו היות הדבר עתיד להיות אלא שכן היא מאות המדבר צשיהי, ח"ש (צמדדש רות ד' ס"ג ד') לכנה שזכנה אשה לצית אמה יעש ה', יעש כתיב ח"ל אם תזכו לכנס תחת כנפי השכינה יעשה וא"ל יעש חסד ה', ר"ל שאם יזכו תהיה עשיית הספר החלמי, ואם לאו עכ"פ צקשתי ציעש לכן חסד: אונם דע צצעתיד מ"צ יראה הספך. (ד) וירא אלהים את האור כלומר הוליא את האור אל גדר הגלוי (ליס דאס ליכט זיכעצאר ווערדען) הוליאו מן גדרו הקדום שהיה מוכסה ועלם צציוו ית', ומליותו הנעדר הלוה הציאו אל ישות והיות מליותו, כי מדום העולם צכללו, והצצריהם לצרעיהם אינו רק יליאה מן הכח אל הפועל, דבר שהיה מקודם נעדר מליותו המורגש, כי אלו ית' היה תמיד צפועל כי היה מווייר צציוו, ואין ענין צצריאת העולם רק כנגלה דבר שהיה מקודם מוכסה, זהו טעם וירא חלקים הראש והוליאו אל גדר הגלוי הנראה, וירא הוא פועל יולא

יולא כמו (מיצ' יח) וירא אותם את בן המלך דתרגומו ואחזי: כי טוב פי מלך עדה טובו הגדולה
עשה להוליא את בעדר אל המליחות (חיל' ער אלגנטיא חספ) וכן אמר בכל יום ויום מוצ' צ'
ירא חללים כי טוב, וכן על כלל הנריאה וירא ח' את כל אשר עשה והנה טוב מלך כי המוקדמים
צילייה חספ צצמי' ומעלתם צמדנות המליחות רק לפי לורך הכצחים אחרים, והכל ללורך האדם
שהוא המעולה לבנת יכלתו להשיג נלמיותו צצמיתו המספיק דרכי התורה, וצאמת היה יכול לצרור
את האדם צבי שמים צבי למתים וצעימ, אצל מליחות האדם צזה האושן כמו שהוא עכשיו הוא
יתר נאה ומלך טובו הגדול לזה צמליחות היותר טלם חסו כי טוב ועל פי רש"י וראש"י כבר
סען רמזין כי יראה כעין המלכה ועלה מדשה כאלו חסר הנריאה ראה אותו כי טוב הוא, כעין
צאדם שלא ידע טובו של דבר עד היותו. ויבדל שהיו נלמדים כשני סלמי כדורים האור מלמעלה
והחסך מלמטה, ונצדל האור מן החסך צשלטה, ה'י' שלא יתעצבו יחד, ה'י' צזה ישמע ציום חה
צלילה, ה'י' ציהא האור נדסה וסוג אסור מפני החסך וסך מפני אור, ולא כדעת האומרים שהחסך
העדר האור, אצל הוא צריאה רק שאין טובו נגלה כי, ולכן לא נאמר כי טוב אצל החסך חף
שמועלתו גדולה לנות עצדים וכדומה מימי חינו נגלה (הגר'א). וי'ל דהך מרי אחרי דפליגי צקריאה
עס לילה (פסחים ג') צחארי' דריה קרו נגהי וצחארי' דר"י קרו לילה, צהך מרי דעות פליגי, מימ
כי משכת הלילה חיה כי חס העדר האור, ומ"ס שישנו עלם אחד צלילה שהוא מחסך, צחארי'
דר"ה קצרי שאינו כ"ח העדר האור ולזה קראו את הלילה צשם עה, כי צשם זה נכלל גם ענין
העדר והסרת האור, כמו נוגי ממועד (לפני ג') ה'ו סניס מכסף, הנה מן המסלה, ולהוראה
חלומית וכפולה זאת קראו את הלילה צשם נה להורות שאינו כ"ח העדר האור (דיא ליכטלאזע) .
וצחארי' דר"י קצרי שמשכת הלילה היא מוסבת עלם המחסך ולזה קראוה צשם לילה, ותנא דומני
דלא קרי ללילה צלשון נגהי כדי לכלול צלשון זה העדר האור, ח"כ יראה מדעתו דקוצר דמשכת
הלילה היא מוסבת עלם המחסך, מימ לא לזה לכתוב צמתי' צשון לילה כ"ח לשון אור צלישנא
מעליא ע"ש צגמרא: דעה זו לכנות את הלילה צשם נה להוראה החלומית צבו העדר האור
(ליכטלאז) הוא לדעתי ונצור צמקרא (ישעיה ס' יג) לא יהיה לך עוד השמש לאור יומם ולגנה
הירח לא יאר לך, מלח ולגנה מועמד צזקף גדול חה יורה דלא כהמחצבים יחד שתי מלח ולגנה
הירח ומפרישם לעת זריחת הגנה, אצל פירושו האמתי ולגנה לעת הלילה צבו העדר האור, לא
יאר לך הירח, וכמו שקרא כלן את השמש אור יומם (טאגנעסליכט) ככה נקראת הלגנה אור נה
(נאכטליכט) וזזה אמר (משלי ד') ואורח לדיקים כאור נה. דע דל"ח הוראת שם חסך הוא
העדר ומניעה, כמו מירדעי מחסך (תהלים פ"ח) לרש"י כצש"ן שחלית, וציתזקאל ל' צחמפנתם
חסך היום הש"ן שחלית עפ"י המסורה, והוראת שם חסך לפי' העדר ומניעת האור, ול"כ כי
שם חסך הוא מורכב משתי חיצות מן חס ומן סך, אשר כ"ח מזה יורה על השקט ומנוחה, כמו
ויחשו גליהם, וישכו המים, כי צמשכת הלילה ישקטו ויחשו צני חלם מניעתם כל היום צעסקיהם,
ופעם חסך, עת ההשקט ומנוחה (געריישלאזער לייטרוים) וכמו ששם חסך עיקר הוראתו עת ההשקט
והמנוחה, ככה עיקר הוראת שם יום, יורה על הפוכו כלומר עת ההמיון והרעש (געריישלאזער
לייטרוים) להיותו מיוחד למנוחה צני חלם והתרעשם צעניני עסקיהם, כי עיקר יסוד הוא הם,
וכן שם מים וסם ים לכו"ה עיקר שרשם הם, וכ"ח צמכדעצ"י (צראשית דקיי' צ') מייא חזלין
ונחמין ומשמעין קליהון ועד כאן קליהון לא שכיך וקרא ליה ימים, וכן שרש תהום שהוא להוראת
קצור רצוי המימים הוא משרש זה ככה שם יום וענין ההמיון, עדה"כ אך הצל יהמיון יצור;
וע"ש החלמות שם יום, לא נמנעו מלומר ע"פ עד הים האחרון ח"ת ים חלל יום, כי
שמים ככה צעיקר הוראתם. — (ה) לאור אמר לאור צלמ"ד הקיין ולא ה'י' האור או את שם
האור דרכו צכ"ו צקריאת השם, כי לא יאמר כן רק כשהנקרא ממוסר שם, אצל כשהנקרא כבר
ידוע צשם והכתוב רלה ללרף עמו ענין אשר נצלתו שיעקר שם הרשון ממקומו אז יחוצר לו
השם הדש צשינום הלמ"ה, כי הענין השני אשר יסודו צשם הוא כדמות קיין לו, לידוים יקראו
לכרמון שריו והאמורי יקראו לו שניר (דברים ג') ויקראו ללשם דן (יהושע י"ט), אצל ויקרא שם
העיר דן (שופטים יח) כי צפירוש הזכיר הכתוב ואת העיר שרפו צשם וצנו אחרת חמתי ולא כן
צספר יהושע (כו"ה), וכ"כ רל"ש צדבר ששמו עליה, רגיל לומר צשם השני צלמ"ד כגון וצציו קרא
לו צנימין, וכאן כבר נקרא אור, וצשם הראשון רגיל לאמור ויקרא שמו: ויחך שאין המכוון צזה
לשנות שם אור לשם יום, כענין לא תקרא שמה שרי כי שרה שמה, כי אין כאן סבה להשתנות
השמות, כי אמנם שם אור שמו עליי כצחלטה, וקריאת שם יום חינו על עלם האור כ"ח על
פעולתו, כי ממשפטי הלשון לשמש שם העלם גם אל פעולתו, וכמו שמה שהוא שם האצב כלי המצנע
(ליספע) וישמש גם על המצנע שהוא פעולתו (שפראכע) ודומים לזה הרצה כמיש (יתר י"ט ט"ו)

קול שופר, ככה גם אור על עממות האור (ליכט) וישמע גם על פעולתו שהוא מאיר (בעלייכסונג) ולאחר חלק זמני שהאור יולא בו מן הכח אל הפועל להאיר קרא יום, וכן המושך זלילה, דוגמת אמרס (ריש פסקים) קריי רחמנא לנהורא ופקדי אמטחא דינומא, וקרייא רחמנא לחסוכא ופקדי אמטחא זלילה, ולפי שהקריאה איננה על העם לכן לא אמר ויקרא את האור, ועד"ז גם ויקרא לרקיע שמים, רקיע הוא שם עממותו להיות נחום ומתפשט (אויסדערונג) וקראו גם שמים ע"פ פעולת הרקיע, שהצדיות משחוממות על יקרת מזליותם כמנואל צמלת שמים (פרשטוייענעם-וויירדיגע): (ח) לרקיע שמים. לדעת הגר"א אין זה מ"ש ציום ראשון זכא את השמים, כי יש שמים ושמי שמים, כי שבעה רקיעים נחלקים לשמים, חמש בפני עצמן ושנים בפני (ור"י שאמר, חגיגה י"ב, שני רקיעים הם, ור"ל שאמר שבעה, לא פליגי במזליות. אלא שזה חשב בכללות, והם נחלקים לשמים, ושמי שמים. חה חשב בפירוט, והם שבעה) וחמשה רקיעים העליונים הם נצראו ציום ראשון ועליהם אמר זכא את השמים, ואלה נקראו שמי שמים, ורקיע התחתון שבו חמה ולבנה ככזים ומזלות נצרא ציום שני, ועליהם אמר יהי רקיע ונקראו ג"כ שמים, כל הרקיעים יחד נקראו שמים והוא שם הכולל, וכל אחד לבדו יש לו שם פרטי, כמו שכל הככבים כלם בכלל נקראו ככבים וכל אחד יש לו שם פרטי בפניו כמו שליט חכ"ל, ויש זהם אחד שמו המרטי דומה לשם הכללי, והוא חל ככז, ככה רקיע התחתון שם פרטי שלו שיה לשם הכללי ונקראו בעלמנו ג"כ שמים, וע"ז התחתון אמר יהי מזלות צרקיע השמים וכן ועוף יעוסף אג"ר ע"פ רקיע השמים. כדי שלא לטעות שהוא השמים שנצרא ציום ראשון, השמים העליונים שנצראו ציום ראשון נקראו שמי שמים לפי שהם רחוקים מאד מצדדים, כי מלת שמים נגזר ממלת שם המורה על דבר המקביל מרחוק, והוא לשון גובה, כמו ערים גדולות ונלוכות בשמים וכן זלי חכמים, שמי קורה, ולשון שמי שמים ענינו גובה על גבהים, והרקיע התחתון הנקרא רקיע שמים זהו הנצרא מאש ומנוים, וע"י רקיע שמים נגזר האור הנצרא ציום ראשון, כי כאשר נשתחב רקיע השמים נשאר האור למעלה, לכן זא מאמרו ית' יהי מזלות צרקיע השמים, שיתחבו גופים מוכנים לקבל אור השמש הגבוה למעלה, הם מורידים האור לנו להאיר שבעת ימי המעשה. וכן מ"ש זכא שמים וטויהם, שמים הוא שמי השמים, וטויהם הוא רקיע השמים: (יא) תדשא הארץ. תדע הארץ פעם ראשונה מעממה, כי אין כל מדש תחת השמש לאחר מ"ב, ולכן היתה זריעה עם הלידה שיה"ן בן לדורות שזרעו ואח"כ חוליא הארץ למטה: ויהי בן. שנתעצרה הארץ מחלה ואח"כ הוליא למטה, ומפני שכל חלקי המליחה הם שלש, חילנות חרעוני, והזרעוני נחלקו לשנים יקרות חרעוני, יקרות הם אשר היקו מהם נאכל ולא הזרע כמו לפת ולבין והם נקראים דשא (בצרבר' ל"ה על היקרות אור' צ"מ דשא"י), והזרעי הם אשר הזרע מהם נאכל ולא העשב כמו תבואה וקטניות (כבתוספתא פליד על התבואה הוא אומר צ"מ זרעים), והוא עשב מזרעי זרע, שאין העיקר אלא להזריע זרע, ואמר מדשא ולא תעשיז מפני שהוא מתפעל על תיבה ראשונה, כי בן דרך הכתוב ותדבר מרים ואהרן אמר לשון נקבה מפני שהזכיר מרים תחלה: עץ פרי. עץ שזכחו לגדל פירות. עשה פרי למינו שלא ימיר מעשהו, עץ תפוחים לא יעשה רמונים, ובעשב לא יתן בו כח אלא להוליא הזרע לשדה זו אבל האילן מתקיים לדורות לכן לא נאמר דשא ועשב למינהו, וגם צאילן לא נאמר למינהו אלא עץ פרי, אלא עושה פרי למינהו: אשר זרעו בו. שיהיה בו גרעינים שיוכל לטעת עוד. עץ פרי שלא יעטרך לכבוד אותו בחון עלונו רק יהיה כח זרעו כשישתלו צא"ר יגדל עוד עץ פרי. ויהי בן שנעשה הכח צא"ר בן (הגר"א). — ואחרים אמרו שאין לפרש למינו לפי מינו (נא"ך זיינער ארט) כי טרם יהיה לה נדע מה מינו, אבל הלומ"ד כלמ"ד לצדדים לצדדים לנצרים ודומים שפירושם צוקר וצוקר, שבו וצדו, גבר וגבר, בן למינו מינים מינים, והוא מחובר לעץ פרי ולא לעשה פרי, ולכן פרי השני בפסטי, ופירש הכתוב עץ פרי מינים מינים עושה פרי (אללע ארטען פרוכטציימע דיא פרוכטע טראגנען), ואין הצדל לדעת המדקדקים צין למינו צכינו ו"ו וצין למינהו צכינו ה"א ו"ו, כי שניהם יצאו לסימן לשון יסיד על שם דבר יסיד, חולם לדעת ר"מ הכהן הציאו הראצ"ע (למות אור ה"א) יהיה הכינוי ה"ו שיהיה מכניס שם דבר לשון רבים אל יסיד, וכ"ד חונקלוס שחרגם למינהו לגוהי כמו שחירגס צניו צוהי ידיו יהוה, וכן דעת רבותינו כי דקדקו ואמרו לא נאמר למינהו דשא"ים וכו' (מולין דף פ') וכן נכון לעיקר מדקדק לשון עברי, ומענת הראצ"ע על ר"מ ה"ל איננה טענה (דוה"ה), ח"ל הגר"א למינהו נכתב ה"א ו"ו, כי רבותינו דרשו על יסקיני מנשיקת פיהו, כנשיקת חתן וכלה, ואמרו כן בעבור תוספת ה"א ו"ו, אלו נאמר פיו ה"י נשמע מנשיקת זכר, ואלו נאמר פיה ה"י נשמע מנשיקת נקבה, עכשיו שנאמר פיהו נשמע מנשיקת זכר ונקבה ח"ש מנשיקת חתן וכלה, וכן רוח כאן למינהו צה"א ו"ו על מין זכר ונקבה: (יד) ברקיע השמים. צארו צרקיע הנקרא שמים (הגר"א): (טז) שני המארת הגדלים. שמים נצראו ונחמעיט

והתמסרה הלצנה על שקטתה (רש"י מרבותינו) ומפרכי הפסעו יאמרו שנקראו האנים גדולים כנגד הככבים, והתמסתי ללא תפול לרבותינו צוה, כי מלת שני יורה על ההסתוות, כמו שני שעיירי יוה"כ, דלפני מולת שני על השוחטם דרומים צמרה וצקונה, ולזה יאמרו דבשעת הצריחה היה משחויי גדולתם. ובאמת אין לשון שני צעלמו יורה על השתוות אלא מיתורא דנקראות אמרו הכי עמי"ע (ננעים מיי"ד ויהי) ויכל עוד כי דעת רבותינו כמעט מוכרחת, כי לדעת מפרשי הפסעו שנקראה הלצנה גדול צעדך שאר הככבים, יקשה עליהם שהוא הפך המליחות, דע"כ נודה לחכמי ההצנה, שכבז דקך וכל הככבים (חוץ מוכבז וגוה) הם גדולים מהלצנה, ודריכים לדחוק שלא נקרא הירח גדול צמיחת גופו רק צמיחת אורו. ולפי שהלצנה יותר קרובה לארץ אורה בפלי כפלים מכל הככבים, ולדעת רבותינו אין לריכים לזה, כי גם צמדת גופו היה הירח גדול מכלם בחמלת הצריחה: (ב) נפש חיה. לדעת המפרשים חיה שם תואר לנפשה, וענינו נפש שהיא חיה ואין נפש פנוכה אל חיה כי לעולם לא יסמוך המתואר לתואר, אמנם לרש"י חיה שם המוקרה כמו חיות ונפש פנוכה אליה, ופירושו נפש שיש בה חיות וכן נראה דעת חונקלום והדין עונה, ויגיד עליו רעה ואת כל נפש חיה צ"ל היריעה שצוה ודאי תיבת נפש פנוכה אל החיה (כו"ה): (בד) וחיות ארץ. כמו וחית הירץ נוסף כו"ו צנו צעור צנו לפור למעיני מים כל חיתו יער, ולקחת צעלי הלשון הוי"ו צמקום ה"א הידיעה, ואין זה נראה כי אין כאן מקום לידיעה כלל, ופעד לזה חזרנו צהמה ורמז שם צלא ה"א כי לא יפול ה"א הידיעה בצריחותן צווייהן שםם דייין אין ואפס ולא חשיגם המחצבה כלל, ויותר נראה כמו שעלה ע"ד הרמיה לומר שהוי"ו לכנוי ע"ד דקדוק לשון חרמי בריה דפלוני. וענינו חיתו של ארץ, ואף שחזר צו נעטעם כי ארץ שם צלשון ארץ וצ"ל חיה ואין ככה צוויי לסימן זכר, וכן מים שם צלשון רבים ואין יכנה מעינו צסימן ימיר, אין צזה כדי השצה כי הצצה מלאנו ארץ צלשון זכר כמו ולא נשא אוחם הארץ, נעמם ארץ (ישעיה ט'). שרץ ארלם לפרדעים (תהלים קי"א), גם מים ישמש פעל ימיר, ווי נדה לא זקק עליו, ולזה נהיה דעת רבותינו כו"ה צ צמיחם צונתם את נחלתו לשאריו וצחמור צנצלה וערפס: (בז) נעשה אדם. נמוך צפנוליח שלו (רש"י), אמנם צמ"ח דרצב"י (ד' ט"ו ח') אמר חזקאל על כל התורה כולה ולא מלינו שנתיעץ הקדוש צ"ה עם המלאכים וגו' אבל כהדין מלכא דהוי שליטא על כולא חי צעי לחחזאה גרמיה דכולהו כלין צ"ה והוא כלא עביד גרמיה אמר צלישן דסגיחין כך קודשא צריך הוא לחחזאה דכל עלמא דיד"י כליה כול"י צידי אמר לישן דסגיחין לחחזאה דהוא כולא, וכ"כ רצב"ע צסם גאון מלת נעשה צה צלשון רבים שכן הוא מנהג המלכים לדצר. בצלמנו שם ללם הוא לדעת גדולי המפרשים תואר לאותן כמות רוחניות אשר צהם יתעלם דצר מן הדברים הנקראים לורות נפשיות, מלשון (תהלים) וורם צללות שאולי ויכל טעם קריחת הורה הנפשית צסם ללם, כי כמו שזורת שטח גשם חיינוני עגולו ורצונו נקרא צסם תואר מלשון הארה (אנשיין, אנשיליך) ופני שררה לעין הגשמית (כתיב רש"י) ככה הורה הפנימית הנעלמת וועין הגשמי וחינה מושגת כ"א צחום השכלי, נקראת צסם ללם, ענין חשך, כי שם זה נרדף חמיד עם שם חשך, כמו יגאלהו חשך וללמות, אין חשך ואין ללמות, חשג צללמוך, וכן צלשון צרבי נקרא חשך ללם וכן פי"י רש"י אך צללם יתהלך איש, וכן הלל (שאלטענ) נראה חשך ושחור, וכמו שחמונת הלל תראה לעין הורה ע"י הגשם שאין נלוי האור יכולים לעצור חוך עלם הנקשה, ככה כמות הנפשיות לא תראינה כ"א צחמונעית כלי הגוף הפועלות צהן: ופירוש צללמו צללמונו הנעלמת (אוכרעם אויכטצארען וועזען), וכ"א צתיקון ס"ט (ד' קי"ד) צללמו ר"ל כחונא דחינו רואה וחינו נראה דיהא חינו הכי, ואין טענה ומה שנאמר ללמי מוכחות, ללמי עכצריהם, המורות על הגופיים, כי כמה דברים רוחניים מלאנו היחס ג"כ תוארים לגופיים, כמו רוח שהוא על הרומי ועל האויר הנוש, ושם אליהם לעד, ועמו קרה חלוצת הרצו צכסרו רוח חן מכל דעת המפרשים ומה שפי"י הוא שם ללם על צנין גוף האדם ואצרו, לא יתכן, כי לזה היה ראי לתאר צסם תצנית (שהוא שם נגוד מן צנה) אשר תורה על חיכות צנין עלם הורה כמו תצנית המשכן על חיכות צנינו צמוצ הקרשים הצריחים והאדנים, וכמו חיכות כל לפור כי הנה ושוטים צאצריהם, כדמותנו כהתמות חלינו (יע נאכרעם ער זין אובם פערפאלגליכען ווירל) וועמו כערך שיטהר האדם ח"ע צעיונו וצמועשו לעלות מעלה מעלה, להתמות ולהשתוות צמותיו אל מדות הרוחניות, ככה נשפיע חלינו פעם ופעם ללם ונפש מעוהרה ומחלטה יותר עליונה צמדנה; כי חלילות הנפש חינה נפסקת מן האדם לעולם צעורו צחיי גשמייותו ויותר שיחעלה האדם צנפשו צטהרת מחשצתו השגחו ונעשו ע"פ התורה והמורה, ככה תרומם ללמו ותחעלה נפשו לצקס יותר שטעת עליונים צהגה וטהרה, וכעדות הכתוב והתקשחם והייחס קדושים; כשם שמוקדש האדם ח"ע מלמטה כך מוקדשין אותו מלמעלה, וכמוצו קדונונו צחם לטובם, הדיקיים מדויין טרחת ליורם; וכמו נו הוא כמו כנוי כי צמלת כתמי (ארץ הגצ צחתי) שהוא כמו חלי

נתח אלי וכן כאן כתיב נו כמו אלינו (לו חונם) ומלת כדמות הוא כעין שם הפעל כמו כחמת
 לילה אני יולא, שהוא לרש"י ורש"ם שם הפעל ושירוש כחמת כחלק, ככה פירוש דמות כהדמות,
 והמכוון צללנו כדמותינו, נתקן את האדם צללנו הנעלמת לפי ערך הדמותו אלינו זמחשצחו
 ומעשיו, וכ"ל צמכרשצ"י (בילקוטים דמ"ר סי' כ"ד) כדמותו לאדמי צעודזוי לאינון עלאי, דקצ"ה
 יהיב ציד"י דצ"ר אי צעי למדמי גרמי לאינון לזעילא, אשתלים צהו, וצוה סרו כל הדברים הממתיים
 צוה הענין, וא"ל למ"ש המפרשים שלשונות אלה אינם רק מדרך העצרת הלשון שדברה תורה כלשון
 בני אדם: (כו) ויברא בצלמו. צאמירה הזכיר הכתוב לשון נעשה וכאן לא אמר כ"ל לשון צריאה,
 וכן השמיט כאן ענין הדמות שהזכיר צאמירה ולא הזכירו עד אחר ספור ענין עץ הדעת ככתוב
 שם דמותו אי עשה אותו, וי"ל כי היחה כוונתו ית' ששלמות האדם יהיה תלוי צו צעלמותו, הוא
 ישלים עלמו להחליף נטיית גשמיותו וחמירותו אל טבע השכל רוחנית אלהית (וכמ"ש צביאור מלת
 כדמותינו). וקודם ענין עץ הדעת שהיה האדם מול טבעו כאחד ממלאכי מרום העושים לרון קודם
 מול תכונתם, ועזרתו ומעשיו אינם מול הצמירה המפשית הגמורה, הנה צוה האופן צמה יתלמה
 האדם לעליון להשתלם מול עלמו, לכן לא אמר כאן רק לשון צריאה אשר לא יורה כ"ל על היות
 עלם הדבר, כי לא נשתלמה עדיין כוונתו ית' בצריאת האדם, ולכן לא הזכיר ג"כ ענין הדמות כאן,
 אונם אחר עץ הדעת שנתמחה נטיית טבעו ומחשדו צו כח הצמירה הגמורה ונשתלם אז ע"י ידיעת
 סו"ר צמם מדש להדמות בהשגתו ומעשיו לעליונים, לכן אמר שם דמותו אלהים עשה אותו, הזכיר
 הדמות וגם לשון עשי' אשר יורה על הנחת דבר אל תקון שלמותו כי נשתלמה כונתו ית' צמה
 שאמר נעשה כדמותינו וסוף מעשה צמחצמה תמלה, וכבר ידענו כי ידיעתו ית' משארת אחרת
 טבע הצמירה, ולא היה האדם מוכרח צבעו למטוא, וצוה יחישו לנו מאמרם (עירובין י"ג) נמנו
 וגמרו נוח לו לאדם שלא נברא משנברא, שהוא תמוה איך יכנינו לגנות מעשי ידי יולר צ"ה הלא
 כל העולם לא נברא אלא צעזיל האדם, והוא נצטר הצריאה ותכליתה, ואם הסכימו צעזיל העדר
 האדם גם העדר כל העולם כלו היה טוב יותר, וכי יאמר מעשה לעושהו מדוע עשיתני והעדר
 יותר טוב לי, ולדברינו לא עלה ההפסד על העדר עשיית האדם רק על העדר בריאותו, צנתחילת
 היותו אינו רק בריאה והוא הויות עלם האדם, וממעמד צריאה זו יציא הוא את עלמו לגדר עשייה
 צשלימו את נפשו ע"י צמירתו צדרך התורה והנורה, ואחרת צצני על"י כאלה מועטים הויה מאל
 וכזו בני אדם לא ינשאו את נפשו למדגה גבוה זו להוליא את עלמוס מגדר בריאתם, ולהשתלם
 לגדר עשייתם להשתלם שלמות המקווה, לכן הסכימו שהיה נוח לו לאדם אם היה מיד ומתחלת
 היותו צגדר עשי' שהיה עושה לרון קונו עלד תכונתו הטבעית, ולא היה מתחלה צגדר בריאה עד
 שאינו יכול לעשות לרון קונו כ"ל ע"י צמירה ולהיות תמיד נלחם המלחמה החזקה עד ילרי תאות
 הלצ: בצלם אלהים לפי המצואר ומקודם מלת ללם שעיניו יורה הנפשית הנעלמת, יהי' שם אלהים
 כאן להגדיל כמ"ש צרות אלהים ותרגומו (מיט איינעם גאטטעליכען אויזיכטצארען וועזען). זכר
 ונקבה זכר שם תואר לאיש צעצור אותו האזכר אשר ממשלת הזכרון צו אף שלא מדעת משא"כ
 ציתר איצרי הגוף, כ"כ המפרשים, ואין דעתי נוחה צהגתה זו צשם זכר ונקבה להיותם עיקר בהוראת
 האדם הנכד, לכן כ"ל שהצן יקרא זכר ע"ש זכר האצות הנשאל לעולם ע"י תולדת צוה, כי הצן
 צוה את צית אצותיו אחריהם, הוא יורש נחלתם ושמוס חכרם צנחלתם לעולם תהיה, וגם אם ישא
 אשה שאינה ממשפחת אצותיו הצן הולך אחר האצ, כי משפחת אצ צצד נקראת משפחה, אם הוא כהן
 לוי או ישראל, וע"י כן לא ינחה שם אצותיו מנחלתם ומחולדתם, ולעולם לא יכרת שמוס וחכרם,
 הנה לכזה זו הונח על הצן שם זכר, להיותו מיועד להעמיד זכרון מולידיו לדור דור, וצעצור שהצן
 קם תחת אציו לשלוט צנכסיו נקרא הצן ג"כ יין לשון סר ושליט כמ"ש רש"י (משלי כ"ט), תהלים
 ע"צ), אונם הצת אינה מיועדת לקיים זכר ושם אצותיו, לא צחולדתה ולא צנחלתה, כי אין הצת
 יורשת, וכל מה שמוכנסת לצעלה מנכסי אצותיה על שם צעלה יקראו והוא יורש אותה וכל מה
 שקנתה אשה קנה צעלה, וכן אם היא נשאת לאיש שאינו ממשפחת צית אצותיה לכהן או ללוי
 משפחת אם אינה נקראת משפחה, וכל הנשים הולכים אחר האצ להיותם כהנים לויס, ומעטם זה
 מאמר צנת לשון העצרת נחלה (צמדכר כ"ד) ע"ש שהיא מעצרת את הנחלה משצט לצצט, הנה
 ומצות כל אלה הצת היא כאילו נצלת ומפרשת מצית אצותיה צין צחולדה צין צנחלה, וע"ש
 הפרישה וההצדלה הזאת הונח עליה שם נקבה, מן אשר נקצו צצמות, נקוצי ראשית הגוים המתורגמים
 לשון פרישה (אויסגעזאָנדערט) וגם ההצדל והפירוד המחילד צין חלקים המחדצקים יקרא מעטם
 זה צשם נקצ (טרענגונג) ולזה קראו רבותינו לצית אציה האשה צשם צי נשא, מלשון כשני את כל
 עוללי, כי הנשים הנשואות שוכחות צית אציהן (ע"י ערוך ערך נשא), הנה צצמיה זו הצת היא
 הסך הצן, כי הוא נשאר לעולם מנאוח ומדוצק צצית אצותיו, והיא נצלת ומפרדת מונו, וצספר
 הצרה

הצחיר (שצוקף ח"ר דמכרשצ"י דף י"ח) מאי טעמא חקרי נקצה, ע"ש שנקציה רחצים, ויש לה נקצים יחכים על האיש, ומאי ניהו נקצי שדים ורחם וזית קצול הולך: ברא אחם הצריחה יחמה מתחלה מחבר ונקצה ונשמחו כלולה בהם, אכל היגירה יחמה יגירה לחדם וצנין ללע לאשה כאשר יספר צפוק, לכן הזכיר כאן צריחה וצפרטה שלמטה הזכיר יגירה, והמשכיל יצין, (רמב"ן) וצאמת גם הצריחה עלמה יחמה צכלל וצפרט, כי כאן אמר צכר אחם מלת הכינוי עומדת לעלמה ויורה על הפרט, והלכן (ה' ז') אמר זכר ונקצה צחאם, אות הכינוי מנוצר אל הפעל צמלה אחת ויורה על כללותם יחד (עני"ש צנח י"ב י"א) ואכלתם אותה, ונמשטים כ"ח ל"ה ולא יסמרתו) ולזה אמרו צומכרשצ"י (ויאל קב"ה א') זכר ונקצה צחאם אשתמע דשמשא וסיכרא צמזורה מד אינון דכתיב צחאם, כד"א שמש וירח עמד וזולה, ואשתמע דחדם ומהו אמתריאו צווגא מד, ע"ש, והוא רעיון כשגב, (וצמזורה כ"ה ז') ויאמר יעקב כאשר ראם, ראה אותם מצעי ליה מאי ראם, אלא חמא לון כלילן כחדא מתדצקן דא דלא מתחצקן דא דלא, ועל דא כתיב ראם, ע"ש, דעת רבותינו וצוורת להצדיל צין כינוי אל התיבה עלמה, וצין הכינוי העומדת לעלמה כדצרינו: (כח) ויאמר להם לשון דבור ואמירה שאלנו ית' אינו כ"א המנחת קול דצרים הנשמע רק לנציא לא אל זולתו, ואמרו לא נדע צריה אופן נתגשם רעון הס"י ונחיהו לדבור עד שיהא נשמע לאחון, ומחו ע"ז צומכרשצ"י דר"ז ויאמר חלקים מןן דלוליד ליה חוליד צמשי דלא אשתמע כלל כיון דנפק מניה מןן דנפק אשתמיד קול דאשתמע לצר ע"ש. וגם דרך הדבור צאדם חין אנו מצינים חין הנפש פועלת צו חף על פי שהיא רוחנית והגוף גשמי, עכ"פ לא יטייר רק מנרון ולשון וכלי דבור, ואין מקום לכל אלה אלא ית' המדומק מכל מקרי גשמיות תכלית הריחוק, ולזה כל אמירה ודבור הכתובים צו ית' חין לתרגום כפעל עליוני (ער שפרחך) רק כפעל מנסב (ליס חין) וחרט ערעבהעון, דוגמא לזה ויאמר ה' לה דרצקס שהיה ע"י אמלעי לרש"י רשצ"ס ורצ"ע, ויאמר אל משה חני חותך יתרו, ויאמר חני דרום, שהיו המלאכים אמלעים לחמיהו, וכן ויאמר ה' אל דוד חני יען אשר היה עם לצצק (מ"א ח', דה"צ א'), ואמירה זו לדוד היה ע"י מןן כנציא כמזכיר (ש"צ ז'), וכן ויצך צדק דצבד חליו (ויח' כ') הוא פעל מנסב, כי דבורם חליו היה ע"י שליח כמזכיר שם, וגם פעלים אחרים הרבה לריכס להתצאר כפעל מנסב (וירקונג פֿערֿהאלֿאסעסטרע) כמ"ש בצעלח צנה תעק חני וצפי' הרמז"ס (ספ"א מיסודי התורה) זה שנאמר וידבר ה' ודבר ה' הוא כנוי לשפע המגיע מאלל הדבור לנציא על ידי מלאך או צקול צצח. ויקרא ה' אלהים אל האדם (בראשית ז' ט') תרגם הירושלמי וקרא מיימרא דה'. ויאמר אלהים (שם כ"ג) מתורגם צירושלמי ויאמר מיימרא דה'. וכן ויקרא אל משה וידבר ה' חליו (ר"ם ויקרא) תרגם יצ"ע וירושלמי, וקרא דבורא דה' למשה ומלייל מיימרא דה' עניי. ועני"ש ציתמו ויהי קולות וצקיס: ומלאו את הארץ צרכם שייאלאו העולם לרוצם, ויפרדו הגוים למשפחותם צקויו תצל לרוצם ולא יהיו צמקוס אחד כמתצפת חנשי דוק הפלגה: וכבשה נתן להם כח וימשלה צארץ לעשות ככלותם צצהמות וצצריים וכל זוחלי עפר ולצנות ולעקור נעווע ונהררים לחרוצ נחשת וכיואל צזה (הרמב"ן) חמנס לשון מלאו על הפרד דחוק מלאו, וכן לשון כבישה על הצנין ועקירת הניטעות וחציבת הנחשת חינו מיוצב, כי הם דוממים, והממשלה צצעלי חיים, זה מוצאר צנה שאמר אחר זה ורדו צדגת הים וגו', לכן כ"ל כי לשון מלאו הוא על השלמת חקרן צצרה, אם חקרן הזמן את מנסר יוניך אמלא אם חקרן הדבור ומלאחי את דצריך, אם חקרן המצוקס ימלא כל משאלותיך, צומכרשצ"י (תוריע מ"ב) גם הנפש לא תמלא, לא תשתלים לסקלא לחמרא. והנה האדם צשה האחרון צצריאה, חף שהיה מולא הכל מוכן לפניו כל ימי דשאים תצויות ופיירות חילון, מ"מ היה קשה עליו להנות מהם כי היה חסר מכל ימיני כלים, לא היה צידו לא חממש לקצירת תצויה, לא חמרה לנקותה, לא ריחיס לעמון חיעיים לקומה, לא חמור לאפות צו, ולא צית לדור צו ולמלאו צו מחסה מוצם ומנוטר, לכן הימה הצרכה מוננו ית' לתח לו דעת וחצונה להמליא לעמוו תצויות אשר צאמלעווס יוכל להשלים כל חסרותיו חלה, עד שיוכל להנות מכל מה שהוכן לפניו צארץ למאכל להחיות את נפשו, לכן אחר שצרכו פרו ורצו שהוא קיום המין לדורות, צרכו גם דצצרים שהם לריכס לקיום המין לשעתו כל ימי חייו, שיהיה צכח דעתו להשלים אמלעים וכלים שהיו אז חקרים צעולם, שצמבעדם חי אפטר לו לחיות חיי זמנו, הנה על השלמת חסרותיו חלה חמרו: ומלאו את הארץ השלימו לעלמייס דצרים חקרים לכס צעולם (פֿערֿהאלֿאסעסטרע דאס לאנד) העולם החמון נקרא חרץ, כמו והארץ הימה חמה צצכה זו היא גדולה מאד שיוכל להמליא לו כלים מוכלים שונים להקל צאמלעווס ענדחתו, כי מצלעדיהם כמוה היו קשים עליו מזורותיו, והיה לריך להתפעל רק צפועל כפיו לחלוש' התצויה צדים נעט נעט, לצור כל גרעין וגרעין מנצולת, לכרך אותם ע"י חצנים ולכתסם לקומה, ואחר היגיעה הגדולה הזאת מוצקר עד ערב, יהיו מזורותיו מלונלמים מאל ולא לנצעה

לשבעה, אמנם טובה זו היא גדולה מלד גופו, אמנם מלד נפשו יש צוה לר רע, כי לבטח רצוי מלאכה יקל מעליו הטורח הרב, וגם צממנו זמן יוכל לעשות הרבה, וישארו לו כמה שעות ציוס להיות צו פנוי ובעל מל מלאכה, וכבר נודע הרעות הרבות הנלמחות מן הצמלה שמיצאה לרדי שעומס ורדי זונה, גם מנסת רצוי כלי מלאכה יוכל להרבות מלד צקניימס הארזיים, לנצור תבואות רבות צאלורות לעשות תקנה וקנין לאסוף הון ולהרבות עושר, וחסר נרמא גדולה צקניימס הכסף, כמלאחר הסכם (משלי כ"ט) ועושר אל מתן לי סן אשבע וכמסתי ולאמתי מי ה. כי צרות הון והעושר ימלאו תאוות הגופניות תוקס להתעורר צלס ולהתחזק עליו, יום יום יתחדשו צו ומעט מעט יתגברו צו כלל התאוות והמחמות למלאכל למססה לחומדת נשים וליחר תענוגי הגוף שדרכן להזיק ולהרעו אל הכסף המושכלת, ותגדל מושכלת התאוה על האדם, עד שהכסף המושכלת תהיה ככנעה ומשועבדת תחת עול התאוות המגורות, הכסף המושכלת תהיה שפחה לשמוע עלת בצרתה שהיה הכסף הממארה כמאמנם (סוכה כ"ג ז') צתחלה דומה להלך ולא"כ נעשה אורח ולבסוף הוא איש צעל הצית ורודה צמי שהיה ראוי להיות אדון עליו, וכמלאחר הסכם מכל אלס (משלי טס) מפסק מנוער עדד ולאמתי יהיה מנון, ר"ל חסר שצרכו, "מלאו אלס אחרץ" שישלמנו דצרים הספרים להס צעולם הארזיים, להקל מעליהם טורח הגוף, דלית ציה מלד חסר שששא גדולה, שמרצוי הקניימס הארזיים יספך העצד ללדון והאדון לעצד, והאלס הראוי להיות כוצס ומכניע תסתיו אלס תאוות גומה, יתספך להיות כצוה תמתימס, לכן תחס הצרכה, וכצושה, השתלדו שסתיו אלס הכוצסים צחזקה על העולם הארזי, ואלס תסתיו המכניעים תמתימס אלס התצל הלדו להשתמנע צהס רק למושכלתם, והשומרו מלד שלל יספך עליכס הסקר, ויהיה העולם הארזי מושל עליכס ואלס כצושים תסתיו ללכת אלסי תעגות הארזיים חסרו וכצושה (מלאכט זיל אונטערזויפ"ג) הארזי יהיה כצוה תמתימס ולא הפכו, וצדך זה אינן האמירה הראשונה ממנו ית' אלס האדם דצרים הטוגעים אל הגופני לצד, שאינו תכלית האמיתי הממון צצריאלת האדם: (כש) זורץ זרע, שיאלכו זרועי העשצ כגרגרי הססה והשעורה והקטניות חולתם, וישאלו כל פרי העץ, אלל העץ עלמו אינו להס לאכילה גם לא העשצ, עד שתתקלל האדם ואלמר לו ואלכלת אלס עשצ השדה (רמז"ן) ואלס נחזיק דענת האומרים שהכלאים הוא סצה להפסק התולדה מהגולד ומכלאים, כמ"ס רלצ"ג פ' קדושים, וכן פירשו לשון כלאים שהוא לשון מניעה כלומר צטול הכמות, כענין צית הכלל שהניתן סס הוא מתצטל ממלאכתו (עמ"ס קדושים י"ט י"ט) וכן פירס רע"ס על עץ עושה פרי לנינו, כי המורכב משני מניימס לא יוליד, וע"ז אמר סס אלסיו ויהי קו, נתקיים קו, צלתי שיקבל הסמות והיחר צלופן שאלס יקרה לנח מורכב משני מניימס לא יוליד, לכי"ז מה שהוספך קרל כלן על פרי עץ לשון זרע זרע, שפירשו גרעיני הפרי שמתן האילן לונח כשנוטבין אותו, (כפיר"ש לעיל א' י"ג) אי"כ לא תתיר לו לאכילה מפרי העץ רק כשהוא זרע זרע, שיש צו גרעינימס המורכרים להלמיט אילן, לאסוקי פרי עץ שאינו זרע זרע דהיינו כשהרכיב אילן צאילן שאינו מנינו, דכשהוא מורכב אינו מוליד, וכדעת ר"א (סנהדרין כ"ז ז') ופסקו הרמז"ס (פ"ו ממלכים ה' ו') דצני נח לטווו על הכלאים כלומר בצרכנת אילן. ולפי"ז יוצן גם לשון עץ שהזכיר קרל שהוא מיותר שהיה די לומר כל העץ אשר צו פרי ומנילא נדע שהגדל על העץ הוא פרי עץ, והוספך מלת עץ לאשמועינן דינל דכשהרכיב ירק צאילן אסור לו לאכלה אף שהוא גדל צאילן ע"י שהורכב צו מ"מ אינו נקרא פרי עץ שאין מוטבע העץ להלמיט פרי כזה, ואף שדעת הסופקים שהמרכיב אילן כלאים פירותיו מותרין צאכילה (רמז"ס פ"א ממלכים ור"ע יו"ד סס" רל"ו) נראה כיון דכל איסור הרכנת אילן הוקס להרצנת צהמה (סנהדרין ס' ע"ש כתי"ב וצקדושין ל"ט כלן בצרכנת אילן) ולאמתי (חולין קט"ו) מה צהמתך היולל מוננה מותר אף שדך היולל מוננו מותר וכלאי צהמה היולל מוננה מותר ומלאקר רמוננל כלאים לבצוה מכלל דלהדינו שרי, ע"ש, מוצאר דלדורות פירות המורכב צאילן מותר מדהותר הכלאים צצהמה, אי"כ צדורו של אדתי"ר שצצר כל צע"ח היה אסור להס, גם פירות מאלין המורכב היה אסורים. דמנין לזה, למחר מתן תורה שניתנה מלות שמיטה לישרלל הותר גם לבני נח לאכול צתתך אחר שמיטה מזהמה צעודה מפרכסת ואין צו מוסס אצד מן הסי, וקודס מ"ח גם זה היה אסור עליו כעצאר צחולין ל"ג וציו"ד פ"י כ"צ צט"ז וצט"ד: (ל) ויהי בן, אינו נופל צצוה על הנה נחתי לכס לאכלה שהרי הכרח הרעב יציא להס לאכול צלי גורה ומקדמה, ועוד אידך יכול לומר ויהי כן על דצד תתלוי צצמירה, ואפשר לומר לפי שהלמנת רחוק מוטבע הסי ולזה ילאה הסי לשנותו על נהון, לזה אמר שהקצ"ה העציעם על זה הטבע שחווו כל צעי"מ שהלמנת וע"ז אמר ויהי כן (רו"ה): (לא) והגה שוב מאד. מלד מלת הענין להפגנת הדצר צכמותו ואיכותו, יתלוה אל הפעל להורחל הפגנת הפעולה, כמו ויחר לקין מלד והוא תחר הפעל, ויגביל גם התואר כמו יפה הוא מלד והוא תואר התואר (רו"ה), ואחי תמה על שלל העיכו המפרשים על מלת והנה צמלאור זה, כי לפי המונח מנעלי הלשון מלת

הנה תורה זכינו על התמסדות דבר בעלם הידיעה מקודם, כמו צנוקד והנה היא לאה שהיתה
 מוקדם בהעלמת ידיעה, ויקץ פרעה והנה חלום (כמיש' הרצנים שם), זה אין לו שייכות אלנו
 ית', וכן מלת מלך אין לה מקום פה, כי מן המוצא ש'אין לנלת מלך מוקם כי אם צנוקד
 המלטרף, כי לא נוכל לומר על דבר שיש לו יתרון והפלגה אם אין זולתו דבר צמליחות שהוא
 סמות מננו צמלגה זו, כי נאמר עדינו הר גבוה מלך לפי שיש צמליחות הרים נמוכים מננו, אמנם
 כאן שמדבר על כללת הצריחה הן עולמות עליונים הן התחתונים וכל מה שצא אל ישות הצריחה,
 ולא נשאר איך דבר מלוי צבולם חוץ מננו ית', ואין יתכן לומר שיש לכללת הצריחה יתרון והפלגה
 אם לא נשאר שום דבר צבולם זולת הצריחה לחול עליו ענין הפחיתות והגריעות נגד יתרון והפלגת
 הצריחה צדדי שנוכל לומר שיש למליחות הצריחה יתרון עליו, גם נגינת הטעם אינו ע"ד הנהוג,
 כי לפי כללי הסעיפים אם המלה הסמוכה לאח"כ q מלה מתחברת ומלת הא"ס q מלה קורה שאין זה
 תנועות לפני הנגינה, אז תהיה המלה הסמוכה לה צמרתת והמלה שלפניו צמפחא, איך היה ראוי
 כאן מלת והנה צמפחא ומלת עוז מלך צמגינה מתחברת כמשפט תואר המתואר, וכאן מלת והנה
 טרז מוקפות וצמפחא, ונ"ל שמצבת שנויים חלה התעוררו רצותינו צמדדשם לאמר על מלת מלך
 זהו המות, שיערו מלת מלך לנשוא המואמר, והמכוון לדעתם זהו שראש חלשים להיות ענין המלך
 טרז צכללת הצריחה, ר"ל שהסכימה חכמתו העליונה ודעתו הצלתי משוערת, שתחול צכללת הצריחה
 דבר חדש מה שלא זה עד הנה, והוא ענין המלך אשר המכוון זה ענין המיתה, אמנם לא הוליו
 רצותינו מלת מלך מכוונתה הפשוטה המורה צכל מוקם על היתרון והפלגה, כי צממת ההעדר
 וההפסק שצכל הנצחיים הוא יתרונו, הלא תראה הדי יקודות פשוטות לורתן העלמית ולוצפות לורת
 הדומם, הדומם פושט לורתו ולוצפ לורת המונח, ובהפסק המונח והוא צהיתו נאכל מן המי הוא
 פושט לורתו המונחת להיות חלק מן המי ובהפסק המי צהיתו נאכל מן האדם הוא פושט לורתו
 ולוצפ לורת השצר והדם שצחלם, וצחלם לוצפ לורת המזע צממת אשר שלט האדם צחלם להוליד
 ונעשה אדם, הנה תראה שתכלית כל הצרואים איננה להיותם עומדים צעניים שהיו צו צעת מליחותם,
 אצל תמיד יתצטל מליחותו הפחות צמדדגה ויתעלה אל מדדגה יותר עליונה ומשוצב מונה שהיה
 צמליחותו מוקדם, כי המונח יפסק להיות מזון אל המי ונהיה כמוהו צהפסקו, המי צהפסקו יתעלה
 להיות חלק צחלם שהוא מצמר הצריחה, וכן האדם צהפסקו וצמיתו יתעלה להיות שכל רומני צכל
 לורת עלמית מועלותית, הנה צאופן זה ההעדר וההפסק שצכל הנצחיים הוא יתרון להשתעלות
 צמדדגתם, ולזה המיתה היא המאוד, ההפסק הוא יתרון הצרואים, וצו יתיה טעם המוקדא לדעת
 רצותיה, שהסכימה דעתו העליונה יתצדק שכל הנצחיים יהיו צאופן שיעתקו תמיד אל מדדגה יותר
 עליונה מונה שקדמו זה, זה אינו כי"א צהפסקם שהוא מיתה ואז יתעלו צמדדגתם, ונצאך מזה
 כי המות הוא המלך והיתרון, ואין סתירה לזה מאלמם חלמלי לא טעא אדם הראשון לא היה
 מות מיינוי, כי כנר ידענו שדיעתו יתצדק ונשאתת אחריה טצע הצמירה, הנה הדדשה תסייענו
 להסיר קושי המוקדא:

ב (ב) ויכל וישבות. מלת ויכל על השלמת דבר העומד על תקונו ואינו מסר עוד (כמו ויכל משה את
 כל המלאכה) וטעמו המלאכה שגזר עליה הצורא יתצדק לעשותה כלתה ונגמרה עד
 מונה לא מסר זה דבר כי העולם כצרא צנציונו ותלמותו היתר אפסרי: וישבות. הוראתו ההפסק
 (אויסהארען) כמו זקנים משער שצמו שפסקו לשצת צשער המשפט כי הלכו צגולה, וכן שצת משוט
 חופים מרוצ הררה פסק הלצ מהיות שצ צקול חופים, וטעמו כאן להורות שאל ימשוצ האדם אחר
 שנעשו ארץ ושמיים צמדה צנומפר וצמשקל כפי שאנו רואים, ולא הפליא היוצר צ"ה לעשותם יותר
 גדולים ומתפשטים, וישעה לומר שלא היה צכחו חלילה להגדילם כהנה וכהנה, עז"א וישבות ציום
 השציעי פי' פסק מומלכתו חגי"ע שהיה צכחו לעשות ככה יותר גדול חלק טעמים פסק מומלכתו
 כי כן גזר צמכמתו העליונה על המדה והמומפר והמשקל הזה לא יותר (רנ"ו והגר"א). ואין נכון
 לפרשו לשון מנוחה (רוהען) כי אינו נאות למי שלא ייעף ולא ייגע ורק צדצר ה' שמים נעשו
 וצרות פיו כל לצחם: (ג) ויברך. צדק ה' יום השציעי צמה שנתן לכל הצריות צו ציום צרכה
 מועליא להתמיד היותם צהולדת דומיים, כי צששת יוני הצריחה לא היה לדצרים הנצחיים כי"א
 קנין הורה המשלמת והמעלמת ההיה הוא, צצעצורם הוא מה שחוא, זה היה להם שלמות הראשון
 לצד, הישאים והגממים עמדו צחותו מנצ שנצבראו מצלי שולידו צדומה וכן הדגים והעוף. לא הגיע
 צששת יוני המעשה כי אם לשלמותם הראשון והוא תכלית ההויה לצד, אמנם ציום השציעי הגיע
 להם השלימות והתכלית האחרון כי אז התחיל כל דבר לפעול צעמנו להוליד דומיים להתמיד מיינס,
 והוא תכלית ההויה לפעול כי"א כפי טצעו ולורתו, חסו ויצדק אי' את יום השציעי, שהיתה הצרכה
 שמיים השציעי והלאה יפעלו צריות צראשית פעולותיהם צעלומם כפי הטצע המוקד והמוצל צהם
 והנה

בראשית ב

הגידים הם לחזור האצרים, והעור לכרכו, לכן יר הצפר מן עפר תיחוס, והעלמות מן האדמה הקשה. וכה"ל ורבים מיישני ארמות עפר יקלו, לפי שימים אחת ויבנה תחלה עלמותיהם ואח"כ הצפר לכן אמר ארמות עפר, וכן אמר אך עלוני ובשרי אחת, לפי שהאב מזרע הרובן שמונו העלמות, והאם מזרעת האדם שמונה השער, ולכן היה עם יעקב ממשפחה אחת מלד אמו שהיה אחי אמו ונולד אציו ממשפחת נחור לכן אמר עלוני ובשרי אחת (ה"ל): נשמת חיים. אמר חיים כלשון רבים כי נשמת האדם השכלית אף שהיא אחת בנושא הרי היא רבת הכחות כי היא כוללת כל מיני החיים המזימה ההרגש וההשכלה, או טעם חיים על השכלים הגדלים שהם חיים וקיימים, וכן הנשמה חיה לעדי עד לכן נשמת חיים עם ניוחד לנשמת אדם (כ"ויה): לנפש חיה. הרעיתו התורה צותאר נפש חיה, המעלה היחרה שיטנה לאדם על כל ייני מעלה ומטה, והיא הצמירה המפשית שמדעתו ורעונו יוכל לזמור לעלמו את הדרך ילך זה ואת המעשה אשר יעשה למרוב ולהפכו, זה עלמו ככלל כלשון נפש חיה, כי יש צמלת נפש ג"כ הנודן ענין החירות והמפשית לפי הצמירה והרנון, כמו ושלמחה לנפשה האמור צמלות לחירות האמה המושעצת, וכן אם יש את נפשם, לאסור שריו נפשם, כמפני ורעונו (נאך בעליצען), אל תחנני נפש לרי (דער ווילנקיהר), וסם פי הוא כמו חיות ומ"ש למעלה (א' כ'), וטעם המקרא הוא תכלית ציאת האדם לכלל היום הוא לחיות חיי הצמירה הכוונית והמפשית (דער מנעט ווארד צעשטימונט וו איינער פרייהייטליכען לעצנעכאווייט), וכו"ל צמדש רבה לנפש חיה עשאו עבד ממוחרר צפ"ע, דאי לא לעי לא נגים אי לא לעי צאורייתא צלילא צינמא לא מטי, כי מלד שהוא צן שורין לזמור צמוצ וצמטור הצמירה צידו אם לעמול צמורה וצמלותיה צזה ולאכול פירותיה צצא וצמטור צהמטלו וסם, ואין לורך לצעש נוסמא הישנה, מכוון צמקום משוכר. זה מנעש כצרינו, ואין טענה מקדימת תואר למתואר כי יש לזה דוויים הרבה, כמו מנשה כסף, רבים עמים, אחד קדוש, אחד נפש, צכור שוכו, שופר תרועה, וכצ"כ כתצ הראצ"ע (תהלים קי"ג) טוץ איש כמו איש טוץ והכל נכון צלשונו ע"ש. ויש לפי"ז הדל גדול צין נפש חיה האמור צשאר הצרואים לצין האדם אף שטוים צקרייתם מוצדלים סם לפי המכוון תכלית הרימוק: (ח) גן בעדן. אם פירשו גן צמוך ארץ עין. הרי גן עיקר יעדן טפל, ולא היה לו לצעל הטעמים לצצר גן צמקוף לעין, כאלו גן טפלה לעדן ולפחות היה ראוי טעם מרכא לגן, ואין זה דוונה אל וינימחו גן עין, ומקדס לגן עין, כי צאלה עין תואר לגן, לכן יראה כי אין עין זה עם תחום ומדינה אלל פירושו עונג ועדן, ואין צעדן צי השמוט כמו צארץ צמדה צהאל, אלל היא צזה להפליג העדון ולהגדילו, ויש הרבה צמטוים ציית ההפלגה כמו והוא צחמד פי" אחד ומיוחד לצדו (גאנץ איינציג אונד אלליין), וכן ה' לי צעחרי הגדול צכל העוזרים, ואת היית צעוכרי גדול מכולם, משה ואהרן צכהניו היקרים והגדולים שצבם, שמואל צקוראי שמו, כי צצדים היו עמדי רבים עד מאד, ועתה עלת צעדן תואר לגן, והקישור לתואר שלה כמו לצ-חכם רות-דעת, יס-המלת דווימיה, ופירות גן-צעדן גן העדון והתענוג הרב (אייסערסט ערבאלענדער גארטען) ר"ל: (ט) מן האדמה. מן תחלת הענין, ולפעמים נקשר המלה הזאת עם השם שאחרי" לתינה אחת כמו מעדן, דע כי לא תשמוט עלת מן כ"א כשהתיבה שאחריה מצוררת אם צה"א העדת או צמייכות או ציתר הענינים המצדדים התיבה, וכשאין התיבה מצוררת ישמש המ"ם לצדו; וזלת מקוונות מעטים צשינוי הקרי והכתיב (כ"ויה): ועין החיים. שריו היה כל כך נאות למנוג אנושי צצאכילתו ישוץ הצפר והלימות כמו אוחו שניתך מנעו צלי חסרון, והיה מונע התכת הגוף, וזה היה האדם מלכריך ימים צמנידות כמלמרים אילוני לא מטא אדם"ר לא היה ונת, כ"כ המפרשים. ולמה שפירשו צמותו לעצדה ולשמרה על התורה והמנוח, כדאיתא צמפרי (עקב פ' וי"א) לעצדה זה תלמוד ולשמרה אלו מלות, וצמפרי ר"ל (פ"ג) לעצדה לעסוק צצדרי תורה, וצתיצ"ע למהוי פלח צאורייתא ולמיינער פקודה. ועדיין לא שמענו שהיתה תורה מנויה בגן, ואין ספק צזה השמיענו קרא כלשון עץ החיים צמוך גן, כי צסם זה קרא שלמה את התורה, צאמרו (משלי ג') עץ חיים היא למחזיקים זה וצצרכות (ל"ג א') עץ חיים היא התורה. אמנם לקריאת התורה צסם עץ יש זה שתי צמניות האחת מוצאר צמכרשצ"ז (צלק י"ב) דאיתא תחת, כי אם צתורת ה' מפני וצמורתו יסגו יומם ולילה והיה כעץ אלא כעץ שחול על פלגי מים מה אילן אית אלל מין דלשתדל צאורייתא לא ליהוי כמעט יצטא אלל כעץ שחול על פלגי מים מה אילן אית ציה שרשין ואית ציה קליפין ואית ציה מוחא ואית ציה ענפין ואית ציה פרפין ואית ציה אית פרחין ואית ציה איצא, שצעה זינן אילין סלקין לצצעה עשר לצצעין, אוק מלין דאורייתא אית צזה פשטי דקרא דרש רנו דקא רניז תכמתא גיימטריאות ריז טמירין ריז סתינן אילין על אילין פסול וכשר טמא וטהור אסור והתיר מכהן ולהלמה ממשפטינ ענפין והיה כעץ ודלי ע"ש. וצסם ס"י האמונה לרי יוסף יעבץ ראיתי, התורה מנשלה לעץ כי יש צאילין צדים ענפים ועלים וכלם לורך וקיום

וקיום הפרי כך יש מנחת קלות וממורות וגו' וכשם שקיום כל מה שצאילין תלוי בשני חלקים והם הגזע הגולה, והשרש הטמון ומכוסה בארץ כך צמורה יש אשר טעמוס עגלה וגו' והכרת ענף או דא או עלה א' לא יפסיד צעזור זה גוף האילן כך העוזר על אחת ממנחת התורה חינו מומד לכל התורה ולא ציטל התורה בצטיל זה, מה שאין כן צפונם צמחשצה צלחת משרשי האמונה הדומה לשמש האילן ע"כ. ומורכ"א צמעות התורה חמה, התורה נמשלה לעץ, כמו שצנע שורש אחד מתפשט לכמה ענפים וכל ענף וענף לכמה שרציטין וכל שרציט לכמה פירות וכל פרי יש בו כמה וכמה גרעינים וכל גרעין יש בו כמה להוליא אילן שלם עם שרשים וענפים ושרציטין ופירות וגרעינים צמורם עם הכם להנמיח עוד אילן וכן לאין תכלית וכן מכל ענף יוכל לנטוע אילן שלם עם כל הפרטים הנזכרים, ככה הוא דצנורי התורה והמורה, כל דצור ומורה כולל כל המנחת והדצורים לאין תכלית. והצמינה השניית, כי צמנה מקומות נקראת התורה צמם ענה, כדליתא בצפרי האיני, כי גוי אוצד עלות המה איצדו ישראל ענה טונה שניתמה להו, ואין ענה אלא תורה שנאמר לי ענה ותושיה, ובע"א י"ז צ' הפליח ענה, ענה זו תורה. וצמחשצ"א (יתרו ט"ז) שית מלאה ותלת עשר זיני עיטא יהבה אורייתא לצר נט. ועל כוונה זו אמרו (רבה פרכת נשא פרשה י"ב) אפריון עשה לו המלך שלמה מנעלי הלכטון, צעלת התורה המלובנת דצנרי צרא הקציה עולמו, וכן הוא חומר לי ענה ותושיה, ע"כ. התצוקן כי הצינו רצותינו לשון ענה צמלת עני, כי כמו שימש קרא על חומר האילן לשון ענה, כרתו ענה (ירמיה ו') שהה"א רפוי והיא ה"א הנקצה ואיננה צבוי (ע"ש רצ"ס ורש"י) והנה כמו שימש קרא על חומר האילן שתי לשונות עץ וענה, ככה השרו רצותינו להם לשמש על התיעלות המחשבה והסכמתה (ראשט) שתי לשונות ענה ועץ. כי הם היו צעלי הלשון צמנת וידעו עונקי שרשי על מכוס, ואין לנו חקרי מדע להרהר אפריסם. וצמנת עיקר הוראת שם ענה (שעל הסכמת המחשבה) ושם עץ (שעל חומר האילן) צמנת היא כמ"ש רש"י, הנחת שם עץ על ההסכמה הטונה שיפסיקו דברים רבים וע"ז להשלים דצר ע"י שמוסם (קאנגרעם), ולזה יורה שם עץ על הלמח הקשה, עץ פרי עץ מאלכ, ומעם הסכמת חלקי הרכצתו ורציקתם שע"כ הוא קשה ומזק ומשאר למחיס שאין חלקיהם אדוקים היטב לפיך הם רכים ומלושים — ונקראה השדרה ענה (לעמדת הענה יסירנה) ומעם שמועמיד ומדצק חלקי הגוף. וכן התחצרות עפעפי העין זה לזה שלא לראות נקרא ענה, (ענה עיניו לחשוב מהפכות משלי ט"ז). ומגזרת עץ שם יעץ לשון ענה, לכה אינעך, ענת נפתלים, יועץ חכם, ווענו לצ ימדיה כלם מלשון הסכמה ודצק טוב צין דצר לדצר כדי להשלים דצר, הכונה הייה לעשות דצר כדי להשלים דצר תקרא ענה, צין שתייה רוחנית או פעליית, ר"ל צין שתייה מוסכמה צמחשצתו לעשות כך וכן לפי מה שהוא חושב שהוא דצר ראוי, צין שתייה עושה דצר צפועל לפי מחשצתו הקדומת שהוא דצר ראוי ומסכים על האמת, על כלם יפול שם ענה, ואחרו שיש צו ההכנה לחשוב או לפעול דצרים ומסכימים לאמת ולדק נקרא יועץ, ע"כ. הנה נחאמתה דעת רצותינו לצאר שם עץ כמו ענה, ופסיר אמרו עלי לצנן ענת התורה המלובנת. ולפי"ז הונח על התורה שם עץ חיים, על שהיא צמנות' נותנת ענה לאדם שצאמנעותם יושגו החיים הנלמיים (ראשט)גצנער דעם לעצנעם) והודיענו הכתוב ועץ החיים צחוך בגן שהיתה התורה הקדושה מנחה שם ללמוד, וע"ז אמר אח"כ לעצדה ולשמרה, ומלת צחוך בגן אינה מורכחת על הנקודה האמנעית כתרבות אוינקלום צאמנעיתא, רק הפך החילון כמו צחוכי ירושלים. וכצד טענו מן המפרשים על אוינקלום צוה: ועץ הרעת. כלומר ועוד עץ אחר המנחה ה' צנן אשר הוא לדעת טוב ורע, צאמנע בגן מונח לא היה כ"א עץ החיים לצדו כי הוא היה העיקר וכל הקיום מונח ילאו ואליו יצונו, וקצו אליו היה עץ הדעת, מלת ועץ מוטעמת צו"ג המפרדה מתיצת הרעת וה"א הדעת נמשט צמקום אשר הוא כי זה אחד משמוטי ה"א, ודעת איננו שם דצר כ"א שם הפעל כמו מאלנו דעת אחתי (ירמיה ט') ומרגונו (אוגר) נאך איינען צוים לור ערקעננטוים דעם גוטען אונר צאזען), חם ומסכים עם הנחת הטעמים, ולזה ת"א ויב"ע ואילן דלכלי פירוהי כחמין, והראצ"ע חיצר ועץ הרעת יחד ולכן הוסף תציבת, והוא נגד הטעמים, וצנעין עץ הדעת כתצ רמוצין שהיה האדם עושה צנענו מה שראוי לעשות כפי החולדות כאשר יעשו השמים וכל צבאם פועלי אמת ולא ישנו את מפיקדם ואין להם צמנעיהם אהבה או שנאה, ופרי האילן הזה היה מוליד הרלון והמשץ שיצמרו אוכליו דצר או הצפוכו לטוב ולרע, ולכן נקרא עץ הדעת טוב ורע, כי הדעת יאמר צלשונונו על הרלון, כלשונם: לא טנו אלא שדעתו לשזור, וכלשון הכתוב, מה אדם ומדעהו, תחפון ומראה צו, ידעתך צמם, צמרתך מכל אדם, וכן מאלמר ברזילי הגלעדי, האדע צין טוב לרע, שאצד ומנח כח הדעת לא היה צומר דצר ולא קץ בו והיה אוכל מכלי שתייה טועם, ושוונע מכלי שתינעג צשי, והנה צמנת הזאת לא היה צאדם וצאשמו השמיים לתורה, אבל צמנת האולדה יתחצרו ויולידו, ולכן היו האצרים טולם צעיניהם

טוים ולא יתבטשו צהם, והנה אחרי אכלם מן העץ היתה צידו הצמירה, וצדוהו להרע או להטיב
 צין לו צין לאחריהם, הו מדת אלהים נולד אחד, ורעה היא ללדת צביות לו יצר ותאוה, ע"כ.
 ודבריו נכונים צמלח דעת על הצמירה, כי ידיעה ודאיה הם מנחותים הצורחתם, שעל הרוב
 הידיעה מוכרצת מן ראייה לכן ישמשו זה מחד זה, פעם אמר לדעת את שלום אסתי, וצמקום
 אשר ראה את שלום אחיך, פעם אמר ידעו ה' פ"ב, וצמקום אשר ראיתי ה' פ"ב, וכן ישמשו
 שתי הלשונות על המשניות, ידיעה איש, וראה את עבודתה, לכן כמו שלשון ראייה ישמש על
 הצמירה (אויסקעזעהען, וואסלען) כמו יראה לו השה, ירא פרעה, בכל מקום אשר תראה,
 וירא ראשית לו, ככה ישמש לשון ידיעה על הצמירה. ומלכד זה כיון שצורש ידע ישמש גם על
 האהבה והסנה, כמו ידעתי למען אשר יורה, ידע ה' דרך לדיקים, לכן ישמש גם על הצמירה
 כי האוהב את הדבר צוחר בו, ושפיר פי' הרמז"ן עץ הדעת עץ הצמירי. וגם אם נחזיק צדעת
 איך מפרשים שפי' צעל צמירה גם קודם המטא להטות עלונו לכל אשר יסופך ולצמור צמור וצמפור,
 נראה שלא היתה ענין צמירתו הקודמת דומה לצמירה המאוחרת, ומתמלה ה' האדם יצר לבמרי
 ומחוכך צמור גמור צלי טום נטי' ללד ההפך, וצמירתו צרע ה' אפשרי לו ג"כ, רק אמנם ע"י
 התאמנות והתגברות נגד טבעו הטוב רק ליצר ולטוב, כמו שהאדם צעל צמירה לכנות אל מוך
 האש; אמנם אשר המטא תמחדשה לו צמירה ההפוכה מאשונה מן הקלה אל הקשה, הצמירה צרע
 נחמה צו כטבע ראשון כי המלו הכמות הטובים לרע להתגבר צו ולהיות להם ממשלה חזקה,
 וכמעט קט ומתחמה וצוחר צו, ונקל לו ללדת צמירת הרע מצמירת הטוב, כי הצמירה צמור היא
 קשה עליו מאלד וצריך התגברות והתאמנות ללכת צדך מיישרים. וגם אם יללית להשפיל על דרכי
 היטב וללכת בצורת החיים האמתיים, מי זה האדם אשר יעשה רק הטוב הגמור שלא יהיה צו גם
 נטי' לאיזו מני' חילונית המסלגת את הקדש: (שו) וינחחו בנן ערן, כבר אמר לפני זה ויש
 שם את האדם, למה חזר כאן לומר וינחחו, ויתכן שאין וינחחו כאן לנגיץ עוצבה והנהם צמקום,
 אבל הוא כענין רוח המקום נוחה היננו (אבות פ"ג) רוח חכמים נוחה היננו (צ"מ מ"ה צ"ב
 קל"ג) שפירט"י שיש נחת רוח לחכמי ישראל צמעשו ודעתם נוחה עליהם, ומענין זה גם צמקרא,
 פני ילכו והיחיותי לך (כי תשא ל"ג) טעמו אעשה לך נחת רוח צמלחת מצוקשך, כי כל דבר
 הערב ללדת ומנחיל לו תענוג יתן מנוחה ומרגוע לנפשו (צמקרא:גונג, פערנגינגען) וכן יסר צך
 ויניחך ויתן מעדנים לנפשך (משלי כ"ט) ויניחך נגד מעדנים אם תיסר את צך צמוריו יניחך
 להצא, תנוח דעתך עליך ותהיה לך מנונו נחת רוח. וכן נוח עליהם הרוב (צמלחתך י"א כ"ה)
 התפטרות שכינתו ית' הקרא רוח כשינחל נוחה המסוגל לקבלו שם ינוח, ויש לו כניכול נחת רוח
 וערצות מנוחה צו, כי יוחר משהענג רוחה ליעק השרה רוחה להניק, ובענין רוח ינוח צמקרא,
 שאמרו צו נחת רוח לפני שאמרת ובעשה רלוי, וטעם וינחחו, נתן לו דבר שינחל צו מנוחה
 ומרגוע לנפשו, דבר שחאף דעתו נוחה עליו צו, ויהיה לו נחת רוח, (ערטהיילטע איהם איין
 פערנגינגעשאפפערנדעם). ומה הוא דבר זה שנתן לו להיותו למנוחת נפשו ולנחת רוחו, אין זה
 כ"ף התורה, כי התורה נקראת מנוחה, כלאחר צמחונות ויחי, וירא מנוחה כי טוב, מנוחה זו
 תורה שנאמר (ירמיה מ"ה) יגעתי בצנחתי ומנוחה לא מנחתי. וכן אמרו צמקרא צ"י (שם רנ"ב)
 וטעם נחת שם מנוחה על התורה. כי צלל תורה היה האדם הולך אחר תאוות לבו, וכל יום
 ויום היה האדם, צעשוחו אחת מהכבלות יצר לו ויעליצו עקב המטא (געוויסקענעאונרוהע) כי
 הרעע השקט לא יוכל צמיוותו ולבו נוקפו והוניה עליו מנויד יגזירו ויעוררהו על העונש המעודת
 עליו (לדס מואסענדע שטרשאפפערנדע געוויסקען) ולעולם לא ינחל מנוחה ומרגוע צנפשו, כחשוב
 (ישעיה כ"י) והרשעים כים נגרש כי השקט לא יוכל אין שלום לרשעים. כמו שהים השקט לא
 יוכל כי צכל רגע ורגע יצא גל אחר גל אל השפה ויגרסהו מינוי רשע וטיט מוקרעע הים אל
 היבשה, כן הרשעים לעולם לא ינוחו מעשות מועשים מגורים ומקורעים, והשקט ומנוחה לא ינחלו
 ואין שלום צנפסם, כי מלחמת תאוות' הולכת ומתגברת צכל עת ורגע מלד יצר הרע המושל צנפשו.
 אמנם התורה היא תכלין ל"ה"ר, כי ע"י עסק התורה וקיום מלחמת' ישתדל תמלה לסלק ממנו כל
 מדות הרעות ומנוע עלונו מלעבור על אחת ממנוחות ל"ת ע"י מלחמתו עם הילר עד שכיבד אותו
 ומנחחו להיות מושל עליו. ואחר שהרגיל את נפשו מעט מעט צכישת הילר, יוטצו צו כל
 מדות הטובות צביע גמור, עד שאינו מתאוה לעצרות כלל, ואין כח עוד צילה"ר לגרות צו, כמאמר
 דוד ולבי חלל צקרי. וכשיגיע האדם למדרגה זו, אין עוד מלחמה צנפשו, וכל כמות נפשו הם
 צמנוחה גמורה, ולפי שלהשיג מדרגה זו היא צלמת תכלית כונת התורה, הונח עליו שם מנוחה,
 כי היא מנחיל מנוחה אמיתית צנפס האדם — והתבונן דבוננו רלויה שינה הכמוז כאן לכנות

את

את התורה בשם מנוחה (הנכלל בפעל ויניחהו) דכלל שאר מקומות נקראת תורה, שהטעון זו
הוראת דרך (וועגווייזער) כענין הורני ה' לדרך, את מי יורה דעה, ויורה ה' עץ, כי התורה
צמחית תורה לנו את הדרך אשר צה נלך, כי מלך סומרייתנו וגשמייתנו אלו כעורים לא נוכל
לראות ולחננו הולכים צמקומות המסך שבהם ומכשולים רבים, ובנקל נוכל לישול אל באר שמת
והתורה צמחית היא עומדת לפנינו צפרשת דרכים המסוכנים האלה, ותורה לנו באצבע צה הדרך
מלכו לא צדק אמת, כי רק צדק זה אשר אכני מורה לך תנחו אל מקום האמיתי המיועד
לאדם. הנה שם תורה נאות לה לכל הנאים אשר אדם הראשון היודעים מנוד ועד ולירוש רעים
טבעיים ונושלים צהם וטבעים, ויש לפנים שני דרכים, האחד המלאה לה מוקפי ילה"י, והאחד
הנוליך אל החיים האמתיים, לכן ירכים למורה דרך, והיא נקראת תורה. אמנם אדם הראשון
להיותו יצר כפיו של הקצ"ה ונצרא צקומתו ולציונו מתוקן צתכלית הכבוד והיקר כי נופס צו נשמת
חיים מלאה חכמה תנונה ודעה והיה צעדן גן אלהים משמש את קונו כאשר מנצחי מרום צמרום
ומשכיל צדרכיו שכל טוב, כי יצר לבו לא היה אז כמו שהוא צצאים אחריו, והיה לבו מושל צליורים
טובים, וכל כמות נפשו היו כנענים לאדון כל היולר אמת, וכלם היו פועלים צו צדק אמת, כי
ידיעת טויר היה נעלם ממנו, ומעט מלא היה אפשר לו להחיות ולתמוד אליהם, כי ילה"י לא
היה אז צו רק כמות של צוכיא, ולא היה הדרך הרע פתוחה לפניו להכשל צו, ומלך פצע נפשו
לא היה לפניו רק דרך אחד להסתלק צה מיערים, איך לא היה לרץ לרצ שורה לו דרך, לכנה
זו לא נקראה התורה בשם תורה, רק בשם מנוחה נקראת, כי אלה"י אף שהיה מתחלה מלך טבעו
איש מנוחה, כי היה ישר לגמרי ומחוקך צטוב גמור צלי שום נעים אל הספק, מימי הנפירה צצע
היה אפשרי לו ע"י התאמרות והתגברות נגד טבעו הטועה רק לישר ולטוב, ובחירתו היה הסך גמור
ונחירת כל הצאים אחריו שהנפירה צצע צהם היא דבר נקל, והבחירה צטוב היא קשה עד שלרץ
התגברות ללכת מיערים, ולאדה"י להיות ילה"י שצו רק כמות של צוכיא, היה לרץ התחזקות לנשות
אחר ילה"י לפי שהיה נגד טבעו, והיה עסק התורה אליו רק להשאיר צטבעו אשר נולד צו להיות
איש מנוחה, לכונה זו כינה הכתוב כאן את התורה בשם מנוחה שמהיה למנוחת נפשו ולנחת רוחו,
חשו מנועלת התורה, ככתוב (משלי ח' למ"ד) ואהיה אליו אמון ואהיה שעשועים יום יום, ושעשעי
את צני אדם, ילה, התורה נשתעשעת מיו כבודו ית' והיא מראה כבודה לפני האדם להשתעשע
צה, וגם היא נהנית ומתענגת מנה שמאללת כבודה לאדם והשעשוע שיה צניהם. וע"י מקיים
קרא, לעצדה ולשמרה, וצדה טעמו לעסוק צה (זין דלרין לו צעשפטינגן) כי לשון עבודה נאחר
גם על המלך המשים עין השמחה ללות על תקון המדינה, ככתוב (ירמ' י"ז ז') אם היום מהיה
עצד לעם הזה ועצדתם, וגם העסק צפיר ויגור נקרא עבודה, לעצד עבדת עבדה (צמדבר ד')
ואחר על עסק התפלה ואורו מעבוד, ועצדתם את ה"א. — ולשמרה, שמירת הדברים צלצ כדי
לקיים אותם (צעבאצכטען, צעפאלנגען). והיה"א צלעצדה ולשמרה מוסב על התורה הנקראת כאן
בשם מנוחה הנכלל צמלת ויניחהו, הכי כ"ל פירושא דקרא לרצונו שאחרו צספרי (עקב פ' מ"א)
לעצדה זה תלמוד ולשמרה אלו מנחה, וכתיב'ע למהוי פלח צאורייתא ולמנטר פקודה. וכן צפרכי
ר"א לעצדה, לעסוק צדצני תורה, והמפרשים יצארו לעצדה ולשמרה, על עבודה ממשית חרישה
וזריעה (צעארציעען) ולפי שהגן כאן הוא ל' זכר ולא יחול עליו כנוי ה"א הנקצה, לכן נצונו
צפירשו, ע"י רציע' ומה ששהי' עליו רוי"ה: לעבדה ולשמרה. שמה תאמר יש מלאכה בגן עדן
לפתח ולשדד את האדמה, והלא כל האילות נלמשים מאלהין. או שמה תאמר יש מלאכה בגי'ע
להסקות הגן והלא נהר יולא מעדן להסקות את הגן אלא לעצדה ולשמרה לעסוק צדצני תורה
ולשמור מנחתים שאחר לשמור את דרך עץ החיים כד"ל עץ החיים היא למחזיקים צה (צראשית
רבה הוצא צילקוט). והכי אחרו צמדכ"ע אחר ר"ש ויניחהו בגן עדן לעצדה ולשמרה וכי מתי
עבודה הכא אלא עבודת הנשמה וכו' הנה הקצ"ה לאדה"י צגי'ע ותן לו תורתו לעבוד צה ולשמור
מנחתים וכתיב'ע למהוי פלח צאורייתא ולמנטר פקודה. (ובצנכרדין כ"ו צ') לעדו רצותינו מן
המקראות שנלטהו אדה"י על ע"ז ועל צרכת השם ועל ש"ד ועל גי'ע ועל הגזל ועל הדינים, ע"ש.
לפי"ז אין ה"א לעצדה ולשמרה על הפעול שהיה הגן נעצד ונשמר ע"י אדם, כ"א היא ה"א
התוך, כפי המורגל צממות כמו הנה תכה את כל צהמתה ואת כל שללה הקצוץ, שטעמו השלל
ובהמה צמחון ע"י קצדה ולשמרה. לעצד צתוך הגן עבודת השם צקיום מנחתו ולהיות נשמר
צו מלעצור על מה שסוחר מלעשותו — ולצרי מבי"א שהאדם צמעשו הטובים נתן כח צקיום
עולמות העליונים הקדושים ולהסויף צהם קדושה ואור, ולהפק ע"י מעשיו אשר לא טובים מהרם
צכחות עולמות העליונים. כמאמרם כשעושים רלונו ש"מ מופיפין כח וגבורה שלמעלה כד"ל צאלהים
נעשה חיל, וכשאין עושים רלונו ש"מ כציכול מתישין כח שלמעלה כד"ל לור ילךך חשי. איך יש

כאן מקום לה"א גם ע"ד הפעול: (י) מות תמות. לשון זה אינו רגיל רק בצמחיית מיתת צ"ד לפי שהם משרות, אבל צמיתה צדי שמים לא נח צבאל, כתיב (סופטים י"ח ז'), וכאן שאמר צבאל מות תמות, כ"ל לפי שאין מיתה זו האמורה כאן לעונש על ארילתו, כי צמחה נענש יותר משע קללות, וכמ"ס הגר"א שלא הודיעו כאן רק טבע אילן זה, כי אילתו לא חטא לא היה מת מעולם. לדעת רבותינו, ואף שכל מורכב יש בו התכה אשר נקצתה הוא מעומד להפסק, זה אינו רק לפי טבע המורש אחר המטא, אבל קודם לזה היה המפץ האלפי שיהיה הון צמאלכו כשיעור מה שחודך מומנו בכל יום, והיה הגוף יכול להתמיד עי"ז ולהתקיים כל הימים, לכן הודיעו ית' דזה שצמאלכו מומנו ישחכה עכ"ז טבעו הראשון, כי לא יהיה מעתה צמאלכו תמורה למה שניתך מומנו מן הליחות השרשיות, וזה קצה להתמעט צו הכחות הטבעיות והליחות וצוה מעומד להפסק ולמיתה, ולהיות שהמיתה הזאת הטבעית מוספת והולכת להתמעטות הליחות השרשיות מעט מעט, לכן אמר צבאל מות תמות: (יח) עזר בנגדו. עזר שיהיה שזה לו צלל ודמותו כי הכרחי לו צדיעת לרכיז והמלאש צמועד, ואמר כעזרו כי הנכנס לכף נגד דבר אחר כשיהיה שזה לו צמסקל יהי נגדו צקו ישר, אבל כשלא יהיו שוים שני הנסקלים יהיה זה עולה חס יורד ולא יהיו זה כנגד זה, וצוה האופן אמרו חז"ל שקול משה כנגד כל ישראל, אמנם לא היה ראוי שיהיה העזר שזה לו לגונני כי אז לא יהיה ראוי שיעזרו וישרת אחד מהם לחצרו (רע"ס): (יט) לראות מה יקרא לו. מוסב על האדם לא על ה', וטעמו כדי שיהיה האדם ויתצוק חייה שם ראוי לו לכל אחד כפי הפעולה המיוחדת לו ולזמרו וכפי תכונתו, כמדרש דזה פ"ז לך נאה לקרות שור ולך נאה לקרות תמור: ובל אשר יקרא לו האדם נפש חיה הוא שמו. טעמו כל שם אשר יקרא לו האדם לפי נפש חיה שלו שיהיה צמס הוראת ענין אותו דבר הוראה עלמית טבעו וסגולתו הוא שמו (הגר"א). לפי"ז למ"ד צמלת לו מוסב גם על נפש חיה, וכל שצראש הכחוד הוא צמקום השם הנקרא וענינו וכל מה אשר יקרא, וכמו שאמר תחלה לראות מה יקרא לו שומלת מה הוא הענין הנקרא אל נפש חיה, וא"כ חז"ל לסירוס המקרא כלרשי, ואפשר כי נפש חיה הוא תואר לאדם כלומר האדם שהוא נפש חיה ר"ל צעל צמירה (כתיב צפ"ז) שיוכל לשקול צמאזני שכלו צין דעות שרות זו מזו, וצוה לא תהיה אללו קריאת השמות לפי הסמכת הלשון לצד אבל כפי הפעולה המיוחדת לזמרו ולתכונת נפשו, ולזה לריכה חכמה נפלאה כתיב צצ"ר צשעה שצא ה' לצרוח אדם הראשון הציא לפניהם עופות ובהמות ומית אור לרס מה שמו ולא היו יודעין שצצין לפני האדם וא"ל זה מה שמו ואמר זה שור זה תמור זה סוס זה גמל וכו'. והנה צמקירתו צמאזני נקצות המיניים כולם חס יש צהן צית קצול אל זרעו להוליד דמונה לו, ראה שאין צמחד מהם חא ומתיחם אליו, עד שצאה חוה והצין לפי מה שהשיג טבעה שהיא ראוייה להוליד מומנו פרי צמן, חוה ולאדם לא מלא עזר כנגדו, ולזה כיונו צמאמר שצא אדם על כל בהמה ומיה ולא נתקרה דעתו צמס: והמכוון צמקרא, חס צצעלי חיים חלו שהוצאו לפניו ימלא האדם אחד מהם שראוי לקרותו צמס, נפש חיה, ר"ל צעל חי שיש לו צמירה חפשית ורלונית (וועזען מיט פרייטייליכער לעצנעסקווייע) כן ישאר שמו עליו, ותהיה לו לעזר כי יהיה דומה דמונה, כי גם הוא נקרא צמס נפש חיה, לצמירה חפשית ורלונית שיש לו, כמזואר (לעיל צ' זי"ן), ויהי האדם לנפש חיה, וכאשר לא מלא צמס אחד שראוי לקרותו כן: אמר ולאדם לא מלא עזר: (כב) זאת הפעם. אין זה מאמר האדם רק ממאמר התורה כלומר צפעס הזאת שהוצאת לפניו עתה אמר עולם מעלמי וגו' וקראה חשה, אבל חס"כ צפעס אחרת קראה צמס חוה, כמזואר חס, ולזה שמי מלות חלה מופסקות צרביעי, והמזכרים זאת הפעם עולם מעלמי למאמר אחד מתנגד אל נגינת הטעם: אישה כי מאיש. מכאן שצראש העולם צלה"ק (כשיי מרצותינו) חס היסך דעת האומרים שהלשון שנתנה צה תורתנו הקדושה היא הסכניי שהסכנינו צו שם ועצר עם צניהם עד שהם הסכנינו שיקרא המים מים והאור אור והיד יד, וכן כל הלשון כולה, וכאשר ישצרו כן ימנך אליהם ומצוה דזה כשיעמלו צמורה דבר מורה על גשמות חוה דבר שאין לזר השכלי מקצלו, וכן המוצ"ס ז"ל טרח מאל (צחלק ח) מספר המורה) לצאר השמות המושאלים והמשותפים כדי לייצג ה"זיר השכלי צקלת עניינים שנתצו כן צמורה ומתיחסים אליו ית' והיו מסרון צמקו. וכל זה נמשך צממצב שלטוננו הקדוש הסכניי מן צני חס, ואין סדצרים כן כי לשוננו הקדושה צה דבר הט"י עם אדם, וכן היה מדבר צה עם נח, ועם שם ועצר, צאופן שכל הלשון היא מן העליונים, ויכולת ה' נקרא יד ונכתב צי"ד ודלית. והשגת ה' נקרא עין ונכתב צע"ן י"ד נו"ן, והשומעת רעונו אל זולתו נקרא קול נכתב צק"ף וא"ז למ"ד, צאופן שאין דבר בכל התורה כולה שנתייחסה להש"י שתייה גשומית, כי כולם נאמרו עליו והם נמלאים צו, ולהיותו צני אל חס הכשה לנו לקרוא היד יד מפני שכל יכלתנו עם היד, והעין עין שראותו והשגותו ע"י עין, ולכן ג"כ מ"ס צללמו יתכן לצארו כפשוטו ואין הפסק מזה

גם כאשר תעשה דם ונטייר בנותל או מנסה תאמר שהוא נבלס דם, וכבר ידע שאין לנסקה
היה לא יד לא עין ולא פה רק בשתוף השם, כמו כן נקראים אנטו נבלס אלהים ים לנו יד
ועין ופה בשתוף השם לנד, כי זו הוא היכולת וההשגחה ונקראים יד ועין, וכבר הסנה על הכלי
שיכלתנו זו והכלי שהשגחתנו זו, וכן הכלים שאנטו שומעים נקרא אחז ושומעתו נקרא אחז, וענין
השכינה שתגלה לנביאים במקומות ומחלפים נקראים רגליו, וכאשר היה הרגל כלי להסתכלותו קראוהו
רגל, ואיך אמרו ועמדו רגליו הוא כשפוטו כיון שגלוי השכינה נקרא רגל, וכאשר תעין בשכלך
צבל השמות והפעולות שגאמר צמיח תמלאם כולם שהם מושאלים אליו. וכבר אמרנו צמח כל
המורה כולה שמוחי על הקצ"ה, באופן שצין שם דבר או שם הפעולה שגאמרה זו ית' אליו הם
לאמרים צמח ואליו דרך השאלה. וכאשר תזכה למוח את הימים אשר צמח שםן ויאות לך לעסוק
במחמת האמת מדע כי השמות הללו הם מכלל ספירות והמדות ואי יתאמת אלנך כי דברנו זה
היה על כפון. עכ"ז רימי להועילך שלפעמים תמלא שם דבר או שם פעולה שירה על הפעמות
ולא יעלה צידך לומר שהשם ההוא הוא מושאל אלנו ית' רק בדוסק עד אשר ירך לך, הנה מדע
שהוא מושאל אלנו. וכאשר תמלא שם או פועל שהוא זכ אלנך לומר זו שהוא מושאל אלנו.
מדע היותו מושאל אליו. וזהו ירום לך מאד באמונתך ותגלל מוצרי הדוסקים, עד אשר יגיע
המור שמדע במחמת האמת אז תלגים את דרכך וזו תשכילי, שכאשר תסיר מועליך המצובה האמת
ממורתינו יתגלו אליך סתרי תורה, ודדי ידוך (רא"ש). ומה הערה לאותם אנשים העצלים ימיהם
להשתמש בלשון המקורם בכתביהם שטרי הדיוטות ומכתבי פלסתר וצמיים שוקלים, אשר חוכן ענייניהם
ספחיות ודברים מוגוים, המתגלגלים וצאים להיות מושלכים לאשמות. עי' רמזים צפי' למטה
פ"א לדמות בשלש הסמיים מן הדבור: (בר) על בן. כן חינו זו מועיקר הוראתו שהוא לשון מוכן,
מן את הכיור ואת כנו שתרנוונו צמיים, ועל השלבים כן (מי"ז), ובעצור שפלת כל דבר הוא
כדמות היסוד ועליו יתח העלול לכן על כן יבצלו האמור מל העלה הקודמת כלומר על היסוד
זה יתח האמור, והספרם שצין על כן, ולכן, הוא הספרם בעלמו שצין שאלת על מה וצין שאלת
למה, שכתשאל על מה (וארציבער) כונת שאלתך לדעת היסוד אשר עליו יתח הענין ותצור המענה
על (דארציבער, ארץ דמעס גרוכע), אמנם אם תשאל בשאלת למה (ואינו) לדעת גם תכלית
הענין תצור המענה לכן שעינו לתכלית כן (דור"ה):

ג (א) אף כי אמר. פירוש כעם וסמה יעורר אשר אמר אלהים לא תאכלו (עם ארסו פערדריסקליך
דאם) כי על ידי המניעה תאכילת פרי הגן תרגיש הכנס לעב דאזה כי
מוכרמים אנטו לעמוד חניד על משמרת נפש המתאזה לאכול פרי יפה עיני ופוז רואי כאלה;
מלת אף מצרו של כעם סמה ולער, וכ"א צמכרשצ"י ל"ה צאף פתח וף חמיל צעלמא, ומלת
כי טעמו כמלת אשר (דאם) כמו וישמע אדם כי נשנה אחיו, וזהו לשון המקרא על מוכרו צלי
ספרון וצלי תוספת דברים כלהנפרטים: (ג) ולא תגעו בו. הוסף לה דם הראשון סיג לדבר
(אצות פ"א) והוא לתוספת זמירות. ומלתה באמירת אלהים, לומר שרנן ה' הוא כן, כי אמירה
הוא רנן. ולאמרה פן תמותון, כך אמר לה דם כי היה ספק בדעתו אם צא הרוי גם עלי מפני
שהיתה זו בגוף אחד, או בעצור שפיימד הרצור אליו לא צא הרוי עלי (הגרי"ל) ולמה שיתבאר שאדם
עשה בלשון הרוי ותצו שאין האזרה על האכילה כ"א על השמחת חילן שלא לחסר מנוח פירותיו
לכן הוסף באזהרת הנגינה, כי עיי הענינה זו יתענע האילן, ויכשר פירותיו, ולדעתו עיקר
האזהרה היא לצלי השמחת האילן לחסר מנוח פירותיו: (ה) והייתם בארזים. כשופט וכמנהיג,
כפי הרמז"ס - צורה ללשון אונקלוס שחרגם כרצין מענין אלהים לא תקלל, וטעמו כאן מענמיים
תהיו ציכלתכם בלשון וזהו עוז ותצורו זו ומהו רע ותמנעו מנוח, ולא תהיו דומים לשאר צמיים
שהם מוכרמים צמעשיהם, ואין להם כח השפיעה והגהה להחיה: נכח עלום צמייה ורנן. וצורה
זו יתבאר ג"כ מלת כאלהי מענין חוקק ויכולת, כלומר תהיו צעלי היכולת לצבור מועתכם את הסוד
מזין העי, ולא תמטרנו אל המורה עליכם. כאלהים (זעלבסטמאכטיג) ויתכן שה"ק הוא לאמת
הדבר כ"ק אעשה לו עזר כגדור, והי העם כמתאוננים וכדומה הרבה: (ח) קול ה"א, מתהלך
כנוי לקול כענין קולה כחש ילך, כ"ה צמי" וכו"כ הראצ"ע והרמז"ס, והרמז"ן כתז כי טעם מתהלך
צגן כטעם והסתכלתי בתוככם, וילך ה' כאשר כלה לדבר אל אצרהם, אלך אשובה אל מקומי, והוא
ענין גלוי שכינה במקום שהוא או הסתלקותו מן המקום שנגלה בו, וטעם לרוח היום, כי בהגלות
השכינה תצא רוח גדולה וזמן כענין שגא' והנה ה' עוצר והנה רוח גדולה וזמן מפרק הרים ומשצר
פלעים לפני ה' וכן ידע על כפי רוח, וכמו צמי"ו, ועין ה' את חיוצ מן הסערה, ולפיכך אמר צבאך, כי
שמועו קול ה' שתגלה השכינה צגן כמתקרב אליהם, לרוח היום, כי רוח ה' נשנה זו צגן כרוח
הימים, לא רוח גדולה וזמן צמחה כשאר הצורות שלא יסדור ויצבלו ואמר כי אף על פי כן
תתצבו